

KAITSEKODU

N° 19 1936

ROSMANN

Hind 30 s.

TOIMETUS:

Tallinnas Kaarli t. 8, kaitseliidu peastaabi ruumes.

Vastutav toimetaja: kolonel J. Maide
telefon 451-94.

Tegev toimetaja: kapten A. Truuvere
telefon ametis kv. 156-a,
kodus 465-01.

Väljaandja: Kaitseliidu peastaap.
Kaastõõ arvatakse tasu alla, kui sellele tasunõudmine on peale kirjutatud. Tarvitamata ja tagasisaatmiseks märkimata käskkirju alal ei hoita.

Tegevtoimetaja kõnetunnid teisipäeviti ja neljapäeviti kella 10.00—12.00.

*

TALITUS:

Tallinnas Kaarli t. 8.

Talitus on avatud iga päev kella 9—3.
Telefon 451-89.

Tellimishind aastas 6 krooni, 1/4 a. 3 kr.,
1/2 a. Kr. 1.50, kuus 50 senti.

Kuulutuste hinnad: 2 üks lehekülj
teksti ees 50 kr., tekstis 80 kr., teksti
äärel 40 kr. Väline kaas 80 kr., sise-
mised 60 kr.

Nr. 19

1936

SISUKORD:

- A. V: Mõtteid kaitseliitlase töökoormatusest.
J. Kaup: Rahvusliku ärkamise ime-maa kaugeneb.
A. Truuvere. Helme malevkord sai lipu.
G. Pülmets: Unus pro omnibus, omnes pro uno.
A. Tonska: Kaasaeg ja sõjapsühholoogia.
H. N.: Jooni tänapäeva punaarmest.
A. Peel: Mida Leedus on näha ja kuulda.
A. H.: Koer inimese teenistuses.
J. Rimpel: „Kabral Jurka“ — jutt.

Kaitseliitlasile soodsaim ostukoht

SÕJAVÄE MAJANDUSÜHISUS

TALLINNA. TARTU. VÕRU. RAK-
VERE. PÄRNU. NARVA. VILJANDI

Maa- ja merekaitseliidu kuue-, pükste-
ning palituriideid, märke, tunnuseid,
tarbeid j. n. e.

Rätsepatöökoda Kingsepatöökoda

Tallinn, Kuninga 2—4.
III kord, telefon 469-96

Tallinn, Vene 5,
telefon 429-42

Kaitse Kodu!

ILMUB 2 KORDA KUUS

Nr. 19

Tallinnas, reedel, 18. septembril 1936

XII aastakäik

Mõtteid kaitseliitlase töökoormatusest

Tegutsedes kaitseliidus juba aastaid, peamiselt õppe alal, on olnud võimalus selgitada ja raamistada nii kaitseliitlaste kui ka kaitseliidu üksuste õppusi ja muid tegevusi. Jälgides üksuste tegevust olen märganud, et kaitseliidu üksustes nii töökoormatused kui ka väljaõppe ulatused on ebaühtlased. Selle tagajärjel kaitseliitlaste ja üksuste väljaõppe ja tegevuse võimed on suuresti lahkuminevad. See ebaühtlus on nähtavasti tingitud kas vastavate määruste mittetundmisest, valest tõlgitsemisest või koguni ükskõikselt võtmisest.

Kavad ja tegevused üksustes peaksid olema nii võrd ühtlased, et juhul, kui kaitseliitlane on mingil põhjusel samast väeliigist läinud üle teise üksusse, et siis tal jätkuv tegevus üldjoontes oleks vastav endise üksuse kavale.

Maksivad kaitseliidu õppe- kui ka teised juhtnõõrid võimaldavad küllaldaselt kavakindlat tegutsemist kui ka ühtlustamist tegevuses.

Sõnavõtuks pealkirjas tähendatud teemal on mulle annud tõuke tegevuse praktikas tekkinud sagedased arusaamatused ja lahkarvamised üksustes. Ja kui allpool järgnevad read aitavad kaasa ühtlasele arusaamisele jõudmiseks, on minu ülesanne täidetud.

Selgitades mainitud asjaolusid üksustes või jutuajamisel üksikute kaitseliitlastega, olen tavaliselt saanud järgmise vastuse: „Määrake mulle kui kaitseliitlasele kindel töö ulatus või kava, mida täites oleks rahuldatud nii juhtkond kui ka oma südametunnistus.“ Sellest nähtub veel kord, et kaitseliitlased ei tunne küllaldaselt kaitseliidu määrusi, mis käsitlevad vastavaid teemasid.

Praegu on olukord sellane, et ühes üksuses on tegevus intensiivne, teises loium. Oleneb sellest, kuidas iga mees ja üksuse juhtkond tõlgitseb eeskirju — nii ka tegutsetakse.

On ilmnenud juhtumeid, et passiivses üksuses on esitatud mehi autasule, kuna aktiivses on loetud töö väheseks ja seepärast pole neid esitatud. Säärane ebatäpne hinnang sünnitab pahatihti arusaamatusi. Töö hinnanguks peaks olema mingi kindel töö algnorm, mille täites võiks alles tulla arutusele vastava mehe ja üksuse esitamine autasule. Samuti teaksid kaitseliitlane kui ka üksuste juhid, mida neil tuleb täita kindlasti igal juhul, et olla vähimalt tunnistanud korralikuks.

Praegu on küll mitmes eeskirjas pandud maksmatöö suunad ja ulatused üldjoontes, kuid need on laiali pillutud. Pealikud ja malevlased, kes tegelevad kaitseliidus oma igapäevase töö kõrval, ei oma tihti tarvilisel määral aega ega ka nõutavaid määrustikke ja eeskirju.

Oleks tarviline välja töötada töö normid, kus oleks ära näidatud kaitseliitlase töö-tegevus, mida ta peab täitma, kuipalju päevi temalt selleks keskmiselt aasta jooksul nõutakse ja missugused teadmised ta peab omama.

Algtugi kaitseliidu tegevusele on „Kaitseliidu kodukord“. „Kaitseliidu kodukorra“ §§ 34—49 ja 74—82, mis käsitlevad kaitseliitlase kohustusi üldiselt, ütlevad järgmist:

§ 34. Iga kaitseliitlase kohuseks on:

3. Võtta osa kaitseliidu tööst ja tegevusest korras ja määral nagu see käesolevas kodukorras, vastavates korraldustes ja kavades on nähtud ette.
4. Väljaõppeteel end valmistada ette, täiendada ning olla valmis kõigi nende riigikaitse ülesannete täitmiseks, mis ta kaitseliitu astudes vabatahtlikult on enda peale võtnud või mis kaitseliidu poolt temale on tehtud kohuseks.

§ 40. Iga kaitseliidu tegev-liige on kohustatud võtma osa kõikidest tema üksusele korraldatavatest õppetegevustest, koosolekutest, tööd ja teistest ülesannetest, mis käsu korras tema peale pandaks.“

Ülaltähendatud kodukorra §§ ei rahulda meid küllaldaselt, sest need käsitlevad kaitseliitlase kohustusi üldiselt, need ei määra tegevuse ulatust üksik-asjaliselt.

„Kaitseliidu kodukorra“ §§ 74—82 käsitlevad kaitseliitlase teenistuse kohuste täitmist juba lähemalt.

§ 75. Kaitseliitlase teenistuste hulka üldiselt kuuluvad:

1. seaduslike võimude abistamine Eestis maks-va põhiseadusliku riigikorra ja kodanike julgeoleku kaitsmisel ja ühiskondlike õnnestuste puhul abi andmisel,
2. alarmidest ja kontrollkogumistest osavõtmine,
3. vahiteenistuse kohuste täitmine,
4. karikavõistlustest, manöövritest, suvilaagri-dest, õppustest, laskeharjutustest, paraadi-dest ja kohustuslikuks loetud koosolekutest osavõtmine.
5. kõigi muude ülesannete täitmine mis tema peale pannakse käsu korras.

§ 82. Malevlased oma enamuses moodustavad suurema osa kaitseliidu reaalsest jõust. Iga malevlane peab:

- oskama osavasti, leidlikult ja kavalasti tegutseda üksikult ja ka üksuse koosseisus kõigil neil juhtumel, kus kaitseliidu teenistuse kohuste täitmiseks tuleb välja astuda,
- suutma vabalt ja osavasti käsitada oma relva,
- tundma oma relva ja oskama teda hästi hooldada,
- jõudma laskmises vähemalt klassilaskuriks ja olema kinnitatud klassilaskuri kutses; selle väljaõppe tasemele jõudmiseks, seal püsimiseks ja edasi arenemiseks peab iga kaitseliidu tegev-liige aasta jooksul, vaatamata põhjustele, mis võimaldaksid ka vabandatul puududa, vähemalt võtma osa:
- igast alarmkorras kokkukutsumisest,
- igast kontrollkogumisest,
- karikavõistlusest,
- ühest laskeharjutusest,
- ühest taktikalisest õppusest (manöövrist) või laagrist,
- tarvilisel määral rivi-, vahiteenistuse ja teistest õppustest, mis on korraldatud üksuses kava kohaselt vastavalt kaitseliitlase erialale.

Pealeselle peab iga tegev-liige võtma osa:

- oma üksuse üldkoosolekust,
- vabariigi aastapäeva pühitsemisest ja
- oma üksuse aastapäeva pühitsemisest.

Kaks viimast §§, eriti aga § 82, selgitab kõige lähemalt kaitseliitlase kohustusi ja osalt määrab töö koormatustki.

Peale „Kaitseliidu kodukorra“ võime leida veel näpunäiteid „Kaitseliidu õppemääruste I osas“ ja mitmeis kaitseliidu ülema käskkirjades ja ringkirjades.

„Kaitseliidu õppemääruste I osas“, saatesõnana juurelisatud kaitseliidu ülema käskkirjas on üteldud: „Tähtsam tegevusala kaitseliidus on õppetegevus“, ja veel: „Iga kaitseliitlane seadku enesele eesmärgiks „olla meheks“ ja välja jõuda selle ettevalmistuse tasemele, mida õppemääruste järgi temalt nõutakse“.

„Kaitseliidu õppemäärustes“ leiduvad ka õppekavad ja väljaõppe ulatus iga kaitseliitlase liigi kohta.

Kaitseliidu ülema käskkirjad, juhtnõõrid ja ringkirjad toonitavad, et õppused peavad olema võimalikult praktilised, hästi ette valmistatud ja kord alatud töö peab minema suure pinge all, s. o. vähema aja ja jõu kulu juures andma maksimumi tulemusi.

Tähendab, mehi kodust välja tuua võimalikult harva, kuid anda siiski võimalikult palju väljaõppet. Millal, kui suures ulatuses, mis ained, päevade arv, selle jähtavad kõik määrustikud, juhtnõõrid ja eeskirjad lahtiseks.

Viimane jääb pealike, instruktorite ja malevate staapide lahendada.

Nende oskusest oleneb, kui otstarbekalt lahendatakse ja kui suuresti koormatakse tööga kaitseliitlasi ja üksusi.

Maksvate määrustike ja juhtnõõride kohaselt koostavad üksused õppekavad.

Kehtivad määrused on pealikele jätnud enam-vähem vabad käed (sest need raamistavad tegevusi üldjoontes) kaitseliitlaste töökoormatuse määramisel.

Sellest on tingitud, et iga pealik on talitanud oma arusaamise ja iseloomu kohaselt.

Ja nagu juba eelpool mainisin, selle tulemuseks on ebauhtlane töö jaotus üksustes, mis pahatihti tekitab töotakistusi.

Kavade ühtlustamine ja nende lõplik väljatöötamine üksustes on peamiselt instruktorite ülesanne. Siin on neil suur tegevusväli.

Üksused aga peaksid esitama oma soovid ja kavatsused juba väljatöötatud kujul, siis oleks kergem jõuda ühtlusele, mida tuntakse paremini.

Eelmainitud „Kaitseliidu kodukorra“ §§ käsitlevad kaitseliidu tegevliikmeid üheväärselt „Kaitseliidu õppemääruste I osa“ aga liigitab kaitseliitlasi kolme ossa: rindemehed, sisekaitsemehed ja algajad, kel igal eraldi on oma ülesanded ja väljaõppe ulatus.

Sellest välja minnes on lahkuminev ka nende töökoormatus. Olgu see töönorm eraldi iga kohta kui suur tahes, kaitseliitlase huvides peaks see olema jaotatud aasta peale enam-vähem ühtlaselt, et ei tekiks raskusi ega takistusi tema igapäevases kutsetöös ja toiminguis.

Kõige olulisem on kaitseliitlasele teada, mitu korda või päeva teatud aja jooksul ta on kohustatud osa võtma kaitseliidu tööst, et täita normi, mis annab

talle õiguse end lugeda vähimalt korrallikuks kaitseliitlaseks.

Siin on jällegi pealikute ja instruktorite töö koostada kavad sellaselt, et need oleksid soodsad kaitseliitlasele eriti ajakulu suhtes ja et saaksid täidetud kõik kaitseliidu tegevused, mis eeskirjade järgi on nõutavad. Kogemused on näidanud, et kõige otstarbekam on säärane traditsiooniline kord, kus põhjapanev tegevus või õppus on ühel pühapäeval kuus (näiteks teine pühapäev), teine õppus argipäeval (näiteks viimene teisipäev) ja kord nädalas staabi asjaajamise päev, ühtlasi klubi-õhtu.

Sellane kord juurdub pikapeale ja selle järele iga mees teab vastavalt korraldada oma koduseid asju ja toiminguid.

Erakordsed tegevused ja õppused võiksid olla ka väljaspool neid päevi, kuid need ei tohiks olla sage-dased.

Oma kogemustest võin tõendada, et iga kaitseliitlane on suutnud korralikult kaitseliidu tööst osa võtta kuni kaks korda kuus. Mõnes üksuses on katsutud korraldada kaitseliitlaste kogunemisi kord nädalas, kuid praktika on näidanud, et püsiva käsitelamise juures sellane kord ei ole annud häid tulemusi. Kaitseliidu tegevusest osavõtu aeg päevades või tundides tuleks üksustes panna maksma eraldi nii rindemehe, sisekaitsemehe kui ka algaja tarvis aastaks, kui just mitte ametlikult, siis vahest võttes tarvitusele traditsioonilisel alusel.

Tekib küsimus, kui tabelis tähendatud tegevusest kaitseliitlane ei saanud võtta osa „Kaitseliidu kodukorra“ § 80-das tähendatud vabandatavalt põhjusil, kuidas siis toimida. Olen arvamisel, et töönorme ta võiks täita mingi teise samaväärse tegevusega, kuid autasu omamise õigus on tal ainult tabeli 100% täitmisel.

Missuguseks võiksid kujuneda ülalpool tähendatud töönormitabelid?

Kaitseliidu õppemääruste § 9 ütleb, et rindemees on see, kes on alla 42 aasta vana ja kes võtab osa mobilisatsiooni korral sõjakäigust. Rindemees on: kas kaitseväes saanud ettevalmistuse või algaja kaitseliitlase kursuse lõpetanud. Sellega on iga mees vähimalt reavõitleja teadmiste ja oskustega.

„Kaitseliidu õppemääruste“ III ja IV peatükid selgitavad rindemehe väljaõppe ulatust. Lähemalt vaadeldes teadmiste ulatust näeme, et need ühtuvad kaitseväge reamehe õppekavaga. Sellega iga mees on võtnud läbi kava kaitseväeteenistuses või teatud määralt kaitseliidu algaja kursuse sooritamise-ga.

Kaitseväge reamehe kursus on jaotatud keskmiselt 850-le töötunnile ja võetakse läbi kaheksakuise vahetpidamata teenistuse kestes. Kaitseliitlasele sellaseid ajavõimalusi ei ole. Jääb kavast valida seda, mis on kõige vajalisem. Seda dikteerib ka „Kaitseliidu õppemääruste“ § 67, mis ütleb, et „kaitseliitlase üldõppekursuse kava järgi on õppuste korraldamine, kordamine ja selle tõttu tuleb võtta tegevuskavasse neid aineid ja harjutusi, mida on vaja värskendada.“

Võttes kokku tegeliku elu nõudeid ja oma kogemusi, olen arvamisel, et rindemeeste kohta võiks panna maksma aasta kestes järgmise töötabeli, mille täitnud rindemeest võiks lugeda vähimalt korrallikuks.

1. Kontrollkogunemine	1 päev	Rööbiti kõrvalõppu-
2. Karikavõistlus	1 „	sed ja tegevused
3. Vabar. aastapäev	1 „	„
4. Üksuse aastapäev	1 „	„
5. „ üldkoosolek	1 „	„
6. Manööver	2 „	Erikava kohaselt
7. Laager	2 „	„
8. Suvine taktikal. õppus	1 „	„
9. Talvine taktikal. õppus	1 „	„
10. Õppepäevad 2×2	4 „	„
11. Õppelaskeharjutused ja klassikatsed	4 „	„
12. Lahinglaskeharjutus vähimalt	1 „	„
13. Toimkonnas, üksuse töötalgud, erakordne tegevus jne.	2 „	„

Kakskümmend kaks tööpäeva välja tulles kaheksateistkümmend korral on suur ohver kaitseliitlaselt, kuid vaadeldes lähemalt rindemehe õppekavu ja tabelit näeme, et 22 tööpäevaga ei jõua veel kõike vajalist läbi võtta ja kaitseliitlasele tuleb paljud ained õppida kodus.

Siin peab aitama instruktorite ja pealikute oskus seada kokku kavu sellaselt, et mõnesugused õppused võetakse läbi rööbiti muu kaitseliidu tegevusega aja säästmiseks.

Esimesel pilgul võib-olla jääb tabelist ülekoormatuse mulje, kuid lähemalt uurides selgub, et kõik tabelis nimetatud tegevused on hädavajalised.

Tabelisse pole võetud mitmesuguseid kaitseliitlasele korraldatavaid kursusi ja pealikute õppusi kui tegevust, mis ei puuduta tervet massi, vaid ainult üksikuid.

Tähendatud tegevused on enamikus ühepäevased, ainult manööver, laager ja õppepäevad on kahepäevase kestusega ja viiakse laupäevale ja pühapäevale.

Õppekavad on nende õppuste läbiviimiseks, mis ei mahu või ei sobi teostada teiste õppustega rööbiti.

Järgnevana vaatleme sisekaitsemehe töönormi.

„Kaitseliidu õppemääruste“ § 10 selgitab, et sisekaitsemees on see, kes vanaduse või tervise põhjal mobilisatsiooni korral sõjakäigule ei lähe ja teostab riigi sisemise julgeoleku kaitset.

„Kaitseliidu õppemääruste“ § 20 järgi sisekaitsemeestel ei tarvitse oas võtta kõigist rindemeeste õppustest, nagu manöövrist, laagrist, lahinglaskmisest jne. Sisekaitsemeeste väljaõppe ulatuse leiame „Kaitseliidu õppemääruste“ V-das peatükis, millest selgub, et sisekaitsemehelt ei nõuta kõiki oskusi, mis on vaja väerindel võitlejale, kuid samas toonitatakse vahiteenistuse põhjalikku tundmist.

Sellest väljudes ongi õppuse teemadeks domineerivalt vahiteenistuse ala.

„Kaitseliidu õppemääruste“ § 174 järgi sisekaitsemees võib osa võtta vabatahtlikult ka rindemeeste tegevusest ja õppusist.

Võttes kokku kehtivaid määrusi ja tegeliku elu kogemusi, sisekaitsemehe töötabel võiks olla järgmine:

1. Kontrollkogunemine	1 päev	ühes rindemeestega	
2. Karikavõistlus	1 „	„	„
3. Vabariigi aastapäev	1 „	„	„
4. Üksuse aastapäev	1 „	„	„
5. Üksuse üldkogu koosolek	1 „	„	„
6. Laskeharjutus, vähimalt üks	1 „	„	„
7. Õppepäevi 2×2	4 „	erikava kohaselt	
8. Toimkonnas või tööl	2 „	„	„

Kokku kodust välja tulla 9 korda 12 tööpäevaks. Võrreldes sisekaitsemehe töönormi rindemehe omaga, selgub et viimane on poole vähem, kuid seda lubavad ka kehtivad määrused ja normi peaks igal juhul täitma iga sisekaitsemees.

Selgitame järjekorras algaja kaitseliitlase töönormi. „Kaitseliidu õppemääruste“ § 8 kohaselt algajaks kaitseliitlaseks loetakse seda, kes pole kaitseväes ettevalmistust saanud ega kaitseliidu algaja kursust lõpetanud. Väljaõppe ulatuse leiame samuti „Kaitseliidu õppemääruste“ II-ses peatükis. Kava ühtub üldjoontes kaitseväe noorsõduri õppekavaga, viimane on jaotatud keskmiselt 500 töötunnile ja võetakse läbi 4 kuu teenistuse kestusel. Kaitseliitlasel sääraseid võimalusi ei leidu ja seepärast otsime teisi teid.

„Kaitseliidu õppemääruste“ § 4 ütleb, et õppused olgu eeskätt praktilised ja teoreetilised, ained võtku algaja kodus ise läbi (muidugi oma pealikute näpunäiteil). Lihtsamad õppused õppekava kohaselt toimetatakse lähimate pealikute ja rindemeeste juhatusel rühma ja jao piirkondades. Põhjaliku õppuse saamiseks ja tõsisemate teemade läbivõtmiseks koondatakse algajad malevkondade kaupa õppekursusteks kahe, kolme päeva kestusega, tavaliselt instruktori ja vastavate pealikute juhtimisel. Teatud õppused ja tegevused on algajail ühised rinde- ja sisekaitsemeestega. Kus, kudas ja kui pikk kursus korraldada algajale, selle otsustab õppepiirkonna instruktor ühes vastavate pealikute, tugenedes õppemäärustele ja maleva pealiku poolt antud juhustele.

Töökogemused on näidanud, et algaja kaitseliitlase töökoormatuse algnorm võiks olla järgmine:

1. Kontrollkogunemine	1 päev	ühes rindemeestega	
2. Karikavõistlus	1 „	„	„
3. Vabariigi aastapäev	1 „	„	„
4. Üksuse aastapäev	1 „	„	„
5. Üksuse üldkoosolek	1 „	„	„
6. Toimkonnas või tööl	1 „	„	„
7. Õppelaskeharjutused ja õppused lähimate pealikute juhtimisel	7 „	erikava kohaselt	
8. Õppekursused à 3×3	9 „	„	„

Märkus: Üks õppekursus on suvilaagri ajal.

Kokku kodust välja tulla 16 korda 22 tööpäevaks, pluss teoreetilised ettevalmistused kodus pealikute ja instruktorite näpunäiteil.

Alla seda normi on küsitav edukalt algaja kursuse läbivõtmine. Tubliks ja korralikuks algajaks kaitseliitlaseks tunnistatakse see, kes lõppkatseil ja esinemisel oskab hästi esineda ja omab tarvilised teadmised.

Jääks veel selgitada pealikute töökoormatus.

On selge, et pealikul kui juhil on töökoorem malevlase omast suurem, kuid selleks ta ongi pealik, et tegutseda ja juhtida. Pealikul ta töönormi annab ta enda agarus, oskus, tööind ja kohusetunne. Et saada pealiku töönormi, peame malevlase oma kahe- või koguni kolmekordistama. Pealiku tublidus ja eeskujulikkus peegeldub tema üksuse või ala korrasolekus ja lahinguvõimelisuses. Mida tublim pealik, seda tublim on ka üksus.

*

Arutades käsitledavat teemat kaitseliitlastega, on kerkinud mõtteid, et pärast töönormi väljatöötamist oleks tarviline selle normi täitmise jälgimine ja registreerimine. Selleks oleks küllaldane, kui iga mehe tegevusest osavõtmine peale rühma kaustiku registreeritaks ka kaitseliitlase liikmekaardi juures olevale erilehele. Korralikult töönormi täitnud kaitseliitlaste nimed avaldatakse paremuse järjekorras üksuste ja malevate käskkirjades. (Maleva Teatajad.) Sobiv aeg selleks oleks vabariigi aastapäev või üksuse aastapäev, igal juhul mingi pidulik tähtpäev, kus agaramaile jagatakse välja diplomid või koguni vastav rinnamärk (nagu laskemärgid, kaitseväe kehaliste katsete märgid jne.).

On kerkinud mõtteid toimetada koguni võistlusi üksuste vahel analoogiliselt laskekarikavõistlustele, s. o. selgitada, kui suur % on üksustes eeskujulikke kaitseliitlasi ja missugused üksused kokkuvõttes on paremad. Parim üksus omaks malevais või koguni üleriiklikult vastava rändauhinna. Sellega tekiks tegevuses võistlus ja ühtlasi väljaõppe intensiivsus.

Kas töönormi tabelid peaksid olema juba täpselt sel kujul ja ses suuruses nagu ülalpool käsitatud, sellele minu esitused ei pretendeeri, ometi peaksid nad mingil kujul kindlasti olema.

Toonitan, et töönormid kui ka õppused ja kavad oleme sunnitud koostama kooskõlas tegeliku eluga, s. o. välja minnes lähtepunktist, kuipalju päevi ja tunde võib kaitseliitlane ohverdada kaitseliidu tegevusele, ja siis alles vaatame, kuidas nõutavad tegevused ja õppused mahuvad ja sobivad antud päevadesse.

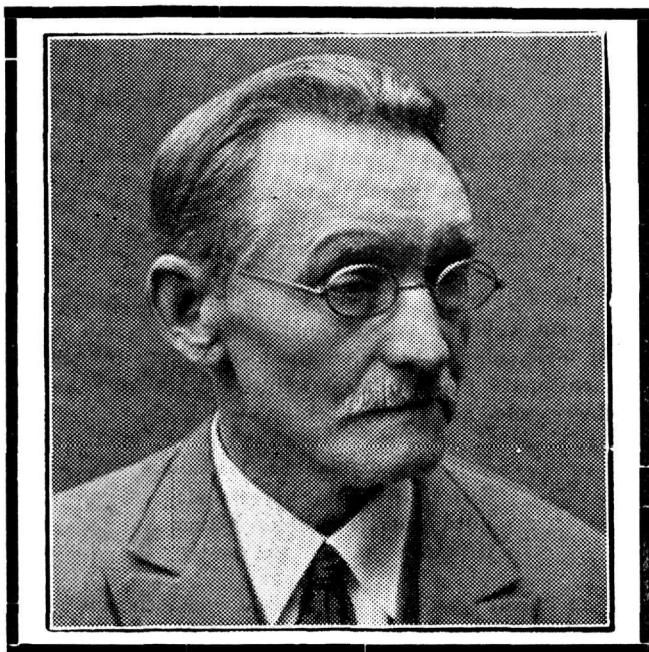
Isiklikult olen esitatud töönormid välja töötanud tegeliku elu näpunäiteil, ja tegelik elu neid nõuabki.

A. V.

RAHVUSLIKU ÄRKAMISE IMEMAA KAUGENE

MÖTTEID ANDRES RENNITI SURMA
JA ÜHE MUINASJUTU LÖPU PUHUL

JOHANNES KAUP

Andres Rennit

3. septembril suri Viljandis 76 a. vanuses ärkamisaja luuletaja ja üldtuntud rahvalaulik Andres Rennit, jättes lõpetamata oma paljulubavad pooleliolevad tööd. Puhkamaläinud luuletaja sängitati Viljandis enne nähtamatu rahvahulga osavõtul 6. septembril linnakoguduse kalmistule. Kui naiskodukaitse Viljandi jaoskonna laulukoor kandis ette Renniti surematu laulu „Mu meelen kulde kodukotus“ ja väike kodutütar deklameeris ta „Luigelaulu“ lahtise haa juures, valgusid kõigile matuselisile silmi pisarad. Matusetalituse ajal paisus sajuräävitus tihedaks vihmalalinguks, milles kõlas harras-leebelt naiskodukaitse koorilt ettekantuna „Jumalaga, kohav laasi“. Kõik see moodustas harda leinajateterviku — nuttev taevast, tasa langevad koltunud lehed, loendamatu sõprade pisarad, palved, pärjad, laulud, milledes oli kogu Renniti elu ja tükk muinasjutu rahvusliku ärkamisaja imemaalt. Muinasjutt on lõpnud, Rennit on läi-

nud puhkama armastatud kodukotuse musta mulla sülle...

*

„See oli nagu muinasjutt täiskasvanud lastele kaugelt rahvusliku ärkamisaja imemaalt,“ kirjutab Fr. Tuglas „Kriitika II-ses“, jutustades Ado Reinvaldist ta 70-dal sünnipäeval. Ei ole „Kreutzvald, Koidula või Juhan Liiv olnud see, kes kõigepealt mõjus, vaid just tema“ — Ado Reinvald — märgib Tuglas samas edasi. Tahtmata on autor tabanud tõe, vihjates ridade vahel rahvusliku ärkamise imemaale Tarvastus enne kõike ja alles siis üldiselt.

Kui palju on Tarvastu annud meie hämaral oma riikluse sünnil suurmehi ja -naisi? Pretendeerimata täiuslikule nimistule, loetelgem siinkohal mõningaid nimed: Aino Tamm, Mari Raamot, Ado Reinvald, Andres Rennit, Jaak Käger-Linnu... Rida on märksa pikem, ent leppigem nendega, sest need on tegelased ühest suurest muinasjutust, mille Renniti surm kandis lähemale lõpule. Too muinasjutt algas siis, kui tegelaskond veel lastena mängis koos, kuid alles Renniti saades tuntud nimega kirjanikuks, soojahingeliseks ja -sõnaliselt rahvalaulikuks, saame sellest teadlikuks.

„...Nii piirikese mäele lätsi,
kos külalitse kiiksive,
kos Märt ja Maie, Aino, Atsi
mio kaugelt joba heiksive...“

nii jutustab Rennit muinasjutu algusest, millal ta oli nooruke talulaps Tarvastus, mängides koos Aino Tamme ja Mari Raamotiga — Kitse Maiega, nagu kõnealus tunti ta lapsepõlves Tarvastus ja tuntakse veel praegugi. Sõprus oli nii sügav, et Rennit märkis oma mänguseltsiliste nimed muutumatult praegu üldtuntud rahvalaulu „Mu meelen kuldne kodukotus“. Noored sirgusid, õppisid, väike Rennit korraldas saiaraha arvel Tarvastus peale mõisniku ja kirikuõpetaja esimese jõulupuu, imetelnud enne kaua jõulupuu sära eelnimetatute akna taga, ja esmakordselt avalikkusele — küll ainult kokkukogunenud naaberhuvale, kuid siiski arvukale hulga — laulis naa-

bertalust pärit 10-a. Aino Tamm oma esimese laulu, jõululaulu „Neil karjastel väljal“.

Lastest said tuliingelised noored, moodustades koos Ado Reinvaldi ja ta vendade Jaani ja Jüriga Tarvastu boheemlaspere, kuhu liitus Jaak Käger-Linnu, kes tihtigi kõndisid maha kilomeetreid — Pulleritsule, Holstresse, võlutuna Jaan Adamsoni, Adam Petersoni, Hain Henno ja veel hulk aega hiljem J. Kunderi ja M. Veske nimest. Sellest noorustuld pulbitsevast ajast on jutustanud Jaak Käger-Linnu episoodi (vt. „Uus Eesti“ nr. 241 — 6. sept. s. a.), mis on vältimatuks jätkuks muinasjutule:

„Ta (Käger) maganud lakas ja suikunud juba unne, millest virgunud koputusest lakaluugile. Kui ta luugi avanud, seisnud redelil Andres Rennit, käes lillekimp ja kiri. „Tulen su südamekullakese ülesandel,“ seletanud ta. Milline õnn ja rõõm täitis kirjasaaja hinge. . . Kirjatooja võttis sellest kogu südamega osa. 7—8 kilomeetrit oli tal peale nädala kestnud rasket tööd naljaasi maha kõndida, et sõbrale võimalikult varem ta kirja ja lilleannetist kätte toimetada.“

Kirjasaatja tütarlaps oli üks kehva väiketalu rohkearvulisest lastepereist, saaja aga kahe suurtaalu perepöög — ajavaim ei lubanud noorurite ihaldust saada teoks. Tütarlaps siirdus, võib-olla murtud südamega, linna ja pühendas end õpingule; ta saavutas suure nime ja viibib tänapäeval üksikuna meie keskel, olles suure lugupidamise osaline.“

Ka kirja tooja lahkus Tarvastust, valmistudes eluvõitlusele, millest ta laulab oma „Luigelaulus“:

„Isa, jää mu juure, õhtu jõuab,
Pea algab pikk ja pime öö;
Keha väsind, puhkusele nõuab,
Ränk ja raske oli päevatöö.“

Ränk ja raske pääle päeva algelt,
Alaliselt vihm ja torm ja rahe,
Alaliselt higi tilkus palgelt —
Päiksepaistet oli vähe, vähe.

Vähe kallist kannelt kaisutada
Eluvõitlus mulle võimaldas,
Sellep' jäigi palju häälimata,
Mis mul hinges hellalt ilutses.

Nüüd veel katkend keeltel kandli võtan,
Lõpetades päevatööd ja valvet.
Kangend sõrmil helistama tõttan
Luigelaulu, viimist õhtupalvet“.

Kuidagi sattus Rennit elama Pärnusse, kus ta tutvus Lilli Suburgiga. Tutvusele järgnes viimase küllaskäik Tarvastusse Tammede juure ja Renniti soovitusel Suburgi tütarlastekooli Pärnust ületoomine Viljandisse. Järgnes Renniti töö Suburgi asutatud naistea ja perekonnaajakirja „Linda“ juures, mis juhatas sisse uusromantilise kirjandusvoolu Eestis, olles meil ühtlasi esimeseks omalaadseks ajakirjaks. Too aeg oli kirjanduskoidik Viljandis ja nii Suburg kui ka Rennit olid veendunud Jakobsoni pooldajad, mistõttu neil

tekis hulk raskusi pigistavate vene ja Balti aadli võimupüüetega.

Püüdes ehitada oma elu tugevamale alusele katsetas Rennit mitmel alal. Ta siirdus Tartusse „Oleviku“ trükikotta õppima trükitööd, tutvudes seal H. Prantsuga, Juhan Liiviga, P. Jakobsoniga, O. Brunbergiga ja teiste silmapaistvamate kaasaegsetega. Asunud uuesti Viljandisse avas ta siin raamatukaupluse ja trükikoja, kuid lootused nurjusid — ebaausad sõbrad rebisid Renniti ikka ja ikka jälle tagasi vaesusesse, luues kurblooluse, mis kajastub „Luigelaulus“, ja võimaldades liiga vähe aega kulutada leivateenimise kõrval vaimsele loomingule, kuigi Rennit südames elas vaid sellele. Sellest sõltuvalt Renniti looming piirdubki vaid kümnekonna teosega, millele liitub töid laialipillatult ajalehis ja ajakirjus. Nende kogumine ja trükkitoimetamine tohiks olla lähima tuleviku töö.

*

Oma esikteoses „Sakala ööbik“ (1883) laulab Rennit:

„Minu kõige kallim vara
Minu armas isamaa,
Ei sust lahku iial ära,
Ei sind iial unusta!“

See elu moto ja aade võimaldas Rennitil kaebamata saada üle raskusist, mis „sõbrad“ ja elu veeretaskid teele, ning aitab meil Rennitit mõista lähedasena ja armsana. See on nagu lohutuseks üteldud ka autorile enesele, kelle igatsuseks on vaid:

„Oh, mu armas Eesti kalme,
Kui mul tuleb surmatund:
Võta mind siis oma hõlma
Hingama ka viimast und!“

Ei kurda ega kaeba Rennit ka oma eelviimses laulus. Sealt kajastub nagu andeksand ja lohutus, avaldatud sama siira südamlikkusega nagu see ilmneb Renniti loomingus üldse, kohandades Rennitile Tuglase Ado Reinvaldi kohta üteldud sõnad. Välimuselt erinevad — üks laiaõlaline, tüse, turjakas, ettepoole kummaras talumees, teine väike, kõhn, sümpaatse pilguga — on Reinvaldi ja Renniti hinges ometi palju ühist, palju võrdset südamlikkust. Lihtsus ja südamlikkus on teinud kõikide nende omaaja silmapaistvaimate meeste nimed tuttavaiks üldsusele — Renniti, Reinvaldi, Kägeri. . . Kõik nad on nüüd kustunud, läinud armastatud mulla alla. Ja nagu Rennit rahulikult algas oma kirjanduslikku loomingut, täis andeksandi, tänutunnet ja lohutust kuldsest päikesest, vildest tuultest, vihmadest ja rändavatest pilvedest, nõnda ta selle ka lõpetas, lauldes oma eelviimses laulus „Eben Eser“:

„Nüüd õhtu on. . . Ju kustund päikse valge,
Mis ilma elustand ja ilustand,
Ning jõudnud pika pimeduse alge.
Ka viimsed eha viired vilustand.“

Tartu ülikooli meteoroloogia observatooriumi tegevusest kaitseliidus

Instituudi jooksva töö ja teadusliku tegevuse kõrval võtab kogu observatooriumi meespersonaal juba aastate jooksul innukalt osa riigikaitse tööst kaitseliidus. Vastavalt huvidele ja erialalisele ettevalmistusele ollakse tegev kolmes eriüksuses: Tartu maleva üksik gaasipataljon, üliõpilasseltside malevkond ja sisevete divisjon.

Pildil vasakult paremale istuvad: sünoptik A. Nurklik — gaasipataljoni sekretär, inspektor A. Kärsna — gaasipataljoni abipealik, observatooriumi juhataja prof. K. Kirde — gaasipataljoni pealik ja sünoptik A. Ohu — gaasipataljoni laekur. Seisavad: vaatleja J. Luhari, teenija K. Olt, abiassistent L. Prants, assistent E. Maanvere ja vaatleja J. Kukk.

Nii, järel pika tormilise päeva
On saabunud ju vaikne puhketund.
Ja õnnis rahu täidab maa ja taeva,
Kus iga hingeline ihkab und.

Und, puhkust, jaga ka mull', väsinule,
Küll keda vaevanud ju päevatee.
Eben Eser! Isa, tänu sulle!
Hääd ööd kõikjal... Lõpetud on see!"

Alati rahulik ja andestav üleolek, kibeduste matmine oma sügavasse hinge — see oli Renniti ja paljude teiste ärkamisaja tegelaste suurus koos vaikse raskuste kannatamisega. Renniti elus leidis alati inimesi, kes purustasid ta saavutused, suutmata ometi kibestada tasakaalust väljalangemiseni Rennitit. „Ehk oli tal seda hädasti vaja!“ — see oli kõik, mis Rennit avaldas. Säärased lohutused on omased paljudelegi ta kaasaegseist.

*

Surnud on Ado Reinvald, surnud kahe-kolme aasta eest Jaak Käger — nüüd on läinud südamesõpradele järele Andres Rennit. Sellega on lähenemas mui-

nasjutt, mis algas kord Tarvastus meile nooremaile, ärkamisaja imemaana tunduval ajal, lõpule. Ei ole olnud isiklikku õnne ühelgi nimetatuid, ei ole seda neilgi, kes praegu veel üksikuina, kuigi austatuina, viibivad meie keskel. Kuid nad ise ja kogu see muinasjutt on toonud õnne riigile ja rahvale — oma tegude ja loomingu kaudu, mis jääb surematuks. See on olnud nende inimeste sooviks ja elumõtteks ja annud neile rahuldust. Ärkamisaeg eemaldub ja ähmub sedamööda, kuidas väheneb ärkamisaegsete arv, kuid ühes lahkujatega ähvardab hävida palju väärtuslikku. Kuigi jääb lahkujatest mälestus ja töö, looming, ei ole see kõik, ja sellepärast on tarviline, et leitakse inimesed ja võimalused selle kaduda ähvardava jäädvustamiseks. On tarvis, et asutakse koguma ja kirjas-tama ärkamisaja imemaa suurt ja võimsat muinasjuttu — ärkamisaegsete mälestusi. Meil puudub praegu mälestuste ja tööde kogu Ado Reinvaldilt, Andres Rennitilt, Jaak Kägerilt, kuna ometi ilmub paljugi, mil ei näe silmapilgul olevat erilist olulisust. Ometi on praegu veel võimalik päästa mõndki. Millal asutakse seda tegema? Millal avatakse nende meeste elu ja tegevus ka järgmisele põlvele, kes seda januneb? — Nad väärivad seda, ja ka nende aeg.

HELME MALEVKOND SAI LIPU

Pühapäeval, 13. skp., toimus Tõrvas Helme malevkonnale lipu annetamine naiskodukaitse Helme jaoskonna poolt. Ühtlasi pühitses malevkond oma 11-dat aastapäeva. Päev kujunes suursündmuseks Helme kihelkonnale ja Tõrvale, mis pidupäeva puhul end rahvuslippude lehvides oli ehtinud pidurüüsse.

Sel puhul korraldatud paraadi, millest võttis osa 400 kaitseliitlast, 200 naiskodukaitse liiget ja samavõrra noorkotkaid ja kodutütreid, võttis vastu kaitseliidu ülem kindral J. Orasmaa. Lipu õnnistamist toimetasid kohalik kirikuõpetaja J. Uustal ja Valga ülempreester V. Melts. Pärast õnnistamist andis nk. Helme jsk. esinaine pr. I. Tuvike vastse lipu soovpühendusega üle kindral J. Orasmaale. Viimaselt võttis malevkonna nimel lipu vastu malevkonna pealik K. Tuvike, andes lipuvande. Lipuvardasse löid sõprusaelu kaitseliidu ülem ja kohalike seltskondlike organisatsioonide esindajad, kuna kõikide malevkonna üksuste esindajad, arvult 10, töotuslikult kinnitasid lipu-naelad.

Järgnes paraadmarss ja pärjapanek langenud kangelaste mälestussambale Vabaduspargis. Pidustusi jälgis ligi 2000-päine rahvahulk.

Samal päeval toimusid ka malevkonna sportlikud võistlused ja õhtul pidu.

Helme malevkonna lipu õnnistamine õpetaja J. Uustali poolt. Vastset lippu hoiab nkk. Helme jsk. esinaine pr. I. Tuvike.

Pealik K. Tuvike

Vastne lipp on siidist. Malevkonna-küljel on heledil lillal tagapõhjal tammeokstega ümbritsetud vapikilp, kus on kujutatud Helme varem, mille tagant tõuseb päike ja ees on püha Helme allik. Kilbi kohal on täht igaviku sümbolina ja all malevkonna nimi.

Koos malevkonnaga pühitses ka malevkonna pealik K. Tuvike 10-aastase Helme malevkonna pealikuks oleku juubelit.

Pealik K. Tuvike on ainuke malevkonna pealik kaitseliidus kirikutegelaste ridadest, kuna ta eraeluliselt on Helme koguduses köster-organistik. Tuli-hingelise inimesena ja mitmekülgsete huvidega ning kogunud organisatorina jätkub temast Helmes igale poole. Ma ei eksi kindlasti, kui julgen ütelda, et Helmes ei ole ühtki organisatsiooni, millele tema ei ela kaasa, Helmes ei toimu ühtki üldtegevõtet, millest tema juhtivalt osa ei võta. Ja kui Helme malevkond tänapäev on üks korraldatuimaid ja elujõulisimaid Lõuna-Eesti malevkondi, siis on ta seda tänu oma energilisele ja tublile malevkonna pealikul.

*

Helme on ajaloo keerises korduvalt olnud sõdade tallermaaks, mis on laostanud ja püüdnud hävitada selle meie kodumaa edasipüüdlikema kihelkonna elu. Ja veel viimaseski sõjas — meie heroilises vabadusvõitluses — rullusid temast üle sõjavankri rasked rattad, jättes järele veel tänini kinni kasvamata haavu ja jälgi. Helmelased on lahingutega ja eluvõitlustega karastatud inimesed, kellele kunagi pole raske ja üle-pääsmatu olnud ükski ohver, mida on vajanud kodumaa ja kodukihelkond. Sama tõde juhib ka tänapäeval helmelaste ühispüüdeid kestva ja rahuliku üldise heaolu poole.

Jäägu see ikka nii!

A. Tr.

UNUS PRO OMNIBUS, OMNES PRO UNO

Kümme aastat virka ja edurikast tööd K. L. Tallinna maleva suurtükiväe divisjonis

Suurtükiväe divisjoni formeerimisele asuti 1926. a. kevadel. Tallinna malev kui suurimate ülesannetega kaitseliidu üksus pidi kandma hoolt selle eest, et ta suudaks pealinna kaitsmise kohustusi edukalt täita.

sasti, 1929. a. lõpuks oli divisjonis liikmeid 69, 1930 — 95, 1931 — 122, 1932 — 174 ja tänapäev juba ligi 300. Töö divisjonis muutub järjest korrapärasemaks igapäevaste õppuste, järjekindlate väljasõitude- maastiku-õppuste ja manöövrivate ning taktikaliste õppuste tõttu. Divisjonis valitseb kindel distsipliin, mis on tingitud liikmeskonna heast hariduslikust tasemest ning suurtükiväelaste traditsioonilisest harjumusest koostöök.

Divisjoni majanduslik iseseisvus kujunes välja alates 1932. a. sügisest. Sissetulekuid hangib divisjon peamiselt igal sügisel peetava peo tuludest, toetajate-liikmete liikmemaksudest ja muudest üritustest. Divisjoni üritused on leidnud alati lahkete tähelepanu ning toetust seltskonnas ning äriühingutes. Veovahendite saamine suurtükiväe ja meeskonna veoks õppustel, manöövril ja paraadidel on olnud alati kindlustatud. Samuti on divisjoni tegevusele lahkelt suhtunud kaitseväge osad, eriti kaitseväge ühendatud õppeasutused, toetades divisjoni tarviduse korral hobuste, rakmete ja seesuguste õppevahendite kasutamise andmisega, mis divisjonil ja kaitseliidul puudusid.

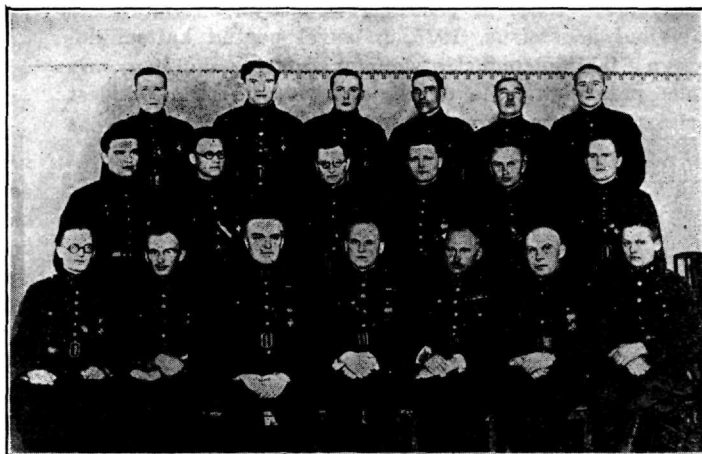

DIVISJONI JUHATUS 1936. a. istuvad vasakult: n.-ltm. E. Villig, ltn. B. Hein, kapt. A. Terras, ltn. E. Green. Seisavad: n.-ltm. U. Riga, plk. A. Nittim, plk. K. Luuk

Tekkis tarvidus mitmesuguste eriüksuste, nende seas ka suurtükiväe üksuse, järgi.

Kaitseliidu peastaabil läks korda 1926. a. kevadel saada kaitseväge staabilt seal kasutamata seisvaid suurtükke ja Tallinna maleva pealiku käskkirjaga pandi kapt. A. Terras'e peale patareid formeerimine. 15. juunil 1926. a. kandis kapten A. Terras ette, et patareid oli formeeritud. Patareid koosseisu kuulus tolleaegse nimes-tiku järgi 9 isikut, kellest enamik kuulub tänapäevani divisjoni liikmete peresse. Nii praegune divisjoni pealik kapt. A. Terras, ltn. B. Hein, n.-ltm. E. Villig, plk. A. Jürge-son, V. Schütze, A. Jürisson. Kuna divisjoni liikmeskond järjekindlalt arvuliselt suurenes, formeeriti 1928. a. novembris teine patareid, moodustades nii suurtükiväe divisjoni. Divisjoni pealikuks nimetati kapt. A. Terras, arva-tes 15. nov. 1928. a., patareid pealikuks ltn. B. Hein ja ltn. F. Kuusekänd.

Divisjon moodustatud, jätkus töö senisest veel suurema eduga, divisjoni pere kasvas jõud-

DIVISJONI RIVIEPALIKUD. Vasakult 1. rida: n.-ltm. E. Kotkas, ltn. E. Green, ltn. B. Hein, div. plk. kpt. A. Terras, kapt. J. Lääne, kpt. H. Attemann j. n.-ltm. O. Oebius. 2. rida: n.-ltm. A. Rajango, n.-ltm. U. Riga, n.-ltm. A. Ounapuu, n.-ltm. K. Karunga, plk. E. Pohl, lpn. B. Karunga. 3. rida: lpn. E. Randlepp, lpn. R. Rassmann, n.-ltm. A. Kull, n.-ltm. M. Pau, lpn. A. Koov, lpn. H. Lange

Väljaõppe alal algas eriti hoogus töö õppepatarei ellukutsumisega 1932. a. sügisel. Õppepatareisse paigutati kõik divisjoni liikmed, kes enne õppepatarei asutamist korraldatud katseil avaldasid puudulikke teadmisi suurtükiväkke puutuvais aineis. Samuti käivad õppepatarei ridadest läbi kõik divisjoni sisseastujad, kes pole saanud eriväelike ettevalmistust. Õppepatarei kursuse lõpetamisel määratakse vastavate katsete sooritamise järele rahuldavad teadmised omandanud kaitseliitlased teistesse divisjoni allüksustesse vastavatele erialadele, võimaldades seega patareidele ja komandodele takistamatut erialalist tegevust.

Ka enne õppepatarei asutamist langes divisjonile ja eelnenud patareile üldisi ülesandeid, milledest tuleks eriti mainida ballistilisi laskmisi 1928. a. Valdeki laskeväljal. Kaitseliidu peastaabi algatusel ning tolaeagse patarei tegelikul läbiviimisel saavutati mürskude liigitus, mis edaspidistel laskmistel lasketasapinna tõstmiseks oluliselt kaasa aitas.

Õppetegevuse kõrval on divisjon võtnud osa peaaegu kõigist manöövreist ja laagrest, millest on võtnud osa Tallinna malev. Divisjoni ajaloos seisab esimesena Iru manööver septembris 1926, kus muuseas tõestati ka võimalus korraldada suurtükide vedu mootor-veovahendite abil. Sama aasta oktoobris võttis tolaeagne patarei osa Keila manöövrist. 1927. a. juunis demonstreeriti Leetse laagris suurtükiväe tegevust kogu maleva koosseisule. 1929. a. oktoobris peetud Saue manöövris andis divisjon Tallinna poole kaitseks vajalise suurtükiväe üksuse, septembris 1931. a. oli ta aga patareidena jaotatud mõlema poole vahel. Saaremaa desant-operatsioonist 1933. a. võttis divisjon osa koondpatareiga. 1934. a. peetud Neeruti manöövris esineti divisjoni koosseisus. 1935. a. suvel peetud kaitseliidupäeva lahingdemonstratsioonist võttis divisjon osa kahe patareiga. Ka on divisjon võtnud osa kõikidest üritustest mitmesugustel aladel, millest on võtnud osa

DIVISJONI ERIPEALIKUD. Vasakult: 1. rida: lpn. G. Püümets, plk. A. Jürgenson, plk. J. Birkholz, plk. J. Kallaste, n.-ltn. H. Uibo, n.-ltn. E. Villig. 2. rida: plk. A. Saar, plk. G. Heine, plk. A. Liidemann, plk. K. Luuk, plk. K. Rütel, lpn. J. Vaho. 3. rida: plk. A. Kangur, lpn. R. Friedmann, plk. M. Ots, plk. V. Kuusmann, plk. E. Vainomäe

Tallinna malev. Samuti on divisjon püüdnud kõikidel kaitseliidu kogunemistel Tallinnas korraldada üldisi suurtükiväelaste koosolekuid ühtekuuluvustunde süvendamiseks. Divisjon töötab tihedas kontaktis Rakvere ja Tartu divisjonidega ja teiste suurtükiväe üksustega üle riigi.

Lasketaseme tõstmiseks töötab divisjonis alates 1931. aastast laskespordi klubi, korraldades omavahelisi võistlusi ning harjutades meeskondi võistlusteks teiste üksustega. Igal aastal peetakse võistlus naaberüksuse-eskadroniga maleva pealiku poolt väljapandud väärtuslikule rändauhinnale. Patareide vaheliseks võistluseks on divisjoni juhatause poolt välja pandud rändauhind. Samuti on divisjon esinenud järjekindlalt maleva poolt korraldatud laskevõistlustel ja karika võistlustel.

Kehalise kasvatuse alal on viimased aastad näidanud järjekindlat tõusu. Kuna enne piirduti ainult vehklemise harrastamisega, on nüüd hakatud panema enam rõhku ka teistele spordialadele. Nii on divisjoni käsipallimeeskond visa tööga suutnud seada end peaaegu ühele tasemele kaitseliidu meistermeeskondadega. Samuti on edukalt võetud osa kergejõustiku ja suusatamise võistlustest. Divisjoni sportlasperest väärib erilist mainimist A. Lass, kes mitmel puhul on väärikalt esindanud divisjoni teiste üksuste nimekate sportlaste seas.

Oma tegevuse järjekindla arengu eest võlgneb divisjon suurt tänu kaitseväelaste-eriteadlaste vastutulekule, kes pole keeldunud oma vähese vaba aja kulutamisest divisjoni õppetegevuse tõstmiseks. Lektoreid ja õppetööjuhte on annud kaitseväe ühendatud õppeasutused kui ka vastavad eriväeligid. Samuti on õppetegevuse arendamisele rakendunud divisjoni ohvitserid.

1935. a. sügisel asutati naiskodukaitse Tallinna

DIVISJON RÄNNAKUL

Laskeharjutustel Valdek laskeväljal

ringkonnas suurtükiväe divisjoni jaoskond, mis asus agarasti abistama divisjoni mitmesuguste üldettevõtete ja majandusliku külje korraldamisel. Naiskodukaitse suurtükiväe divisjoni esinaiseks on pr. J. Steinmann, juhatuse liikmeiks pr. pr. A. Hein, N. Öunapuu, E. Heinrichsen ja A. Buš.

Toetajate-liikmete kogu oma praegusel kujul tegeleb divisjoni juures alates 1935. a. algusest, koondades oma ridadesse nimekaid isikuid kõrgemate ametnike perest ja äriühingudest. Toetajate-liikmete kogu juhatusse kuuluvad hrad H. Ahven, A. Jürisson ja S. Lusgin.

Kaitseliidu suurtükiväe erivormi väljatöötamine sündis divisjoni algatusel. Esmakordselt esines divisjon uues vormis Tallinnas 1929. a. suvel Rootsi kuninga vastuvõtul. Sel puhul korraldatud paraadil õnnistati uus vormiriietus 21 aupauguga, mis divisjoni koosseisu kuuluv patareid laskis Rootsi kuninga auks. 1932. a. sügisel kinnitas kaitseliidu ülem divisjoni rinnamärgi. Märk kujutab kaitseliidu kotkast all ristatud vanaaegse ja moodsa suurtükitoruga. Märkikandmise õiguse omavad divisjonis hoolega rea aastaid tegutsenud liikmed ja isikud, kellele see antakse ausavaldusena maleva statuudi kohaselt.

Oma esinemistel kannavad divisjoni liikmed korralikult vormiriietust, mis on olemas peaaegu kogu koosseisul. Divisjonil on soetatud ka väike vormiriiete komplektide kogu väljaandmiseks majanduslikult kehemaile liikmeile. Samuti püüab divisjon igapidi hankida oma liikmeile soodustusi vormiriiete muretsemiseks. Avalikel esinemisel on divisjon olnud alati rohkemvõlviliselt väljas, samuti kontrollkogunemiste ning alarmide puhul, vaatamata asjaoludele, et liikmeskond oma elukohtade tõttu on paisatud väga laiali.

Tänapäeval kuulub divisjoni koosseisu 3 lahingu-

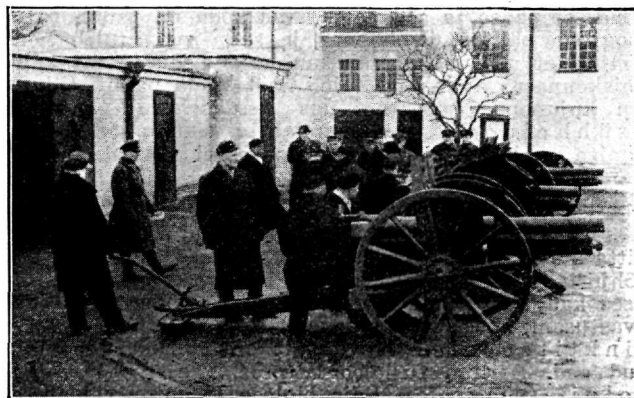
patareid, õppepatarei, spetsialistide komando, sisekaitserühm, staap ja toetajate-liikmete kogu, kokku ligi 300 liiget.

Möödunud suvel 14. juunil oli divisjoni 10. aastapäeva puhul korraldatud paraad Toompea lossiplatsil. Paraadi võttis vastu kaitseliidu ülem kindr. J. Orasmaa ning andis divisjonile üle naiskodukaitse suurtükiväe divisjoni jaoskonna poolt annetatud lipu. Paraadile järgnes divisjoni jalutuskäik uue lipuga läbi südalinna ja õhtul koosviibimine.

Lipukirja all — unus pro omnibus, omnes pro uno — jätkab divisjon ühise perena rühkimist edasi meie kodukaitse õilsate eesmärkide poole.

Selleks tööks palju õnne!

G. P.

Kuidas vanad ees — nii noored nende järele
Divisjoni noorterühm suurtükiõppusel

KAASAEG JA SÕJAPSÜHHOOGIA

Sic vicit pacem para bellum

Sõjapsühholoogia olemusest.

„Ei iial sõda!“ — see oli üks neid paroole, mis maailmasõja lõppemise järele heisati avalikkusse. Kõikjal sugereeriti vaadet, et maailm on seni olnud — ehtsa shaw'liku väljendusega — hullumaja. Leiti, et kultuur ja tsivilisatsioon inimmoistuse juhtimisel on oma võidukäigus saavutanud haripunkti. Terve ja kaine inimmoistus pidi olema kindlaimaks tagatiseks, et anda Rahvasteliidule, rahuaatele ja desarmeerimiskonverentsidele reaalse mõtte kadunud Prantsuse riigimehe Aristide Briand'i algatusel. — Kuid lahutab meid tänapäeval maailmasõjast umbes seitseteistkümmend aastat, rida ilusaid patsifistlikke kavatsusi on maetud kalvi alla, ent eelmisele vastandina — nagu tuli ja vesi — Euroopa ja Aasia on hakanud käärima, missuguse protsessi võib lahendada ihadele vastavalt ainult tapategevus — sõda. Kui ei ole puhkenud praegu sõjasiignaale laiemas ulatuses, siis tänu reale diplomaatidele.

Enam kui kunagi varem inimkond seisab taas uuesti sõjaprobleemi kui sotsiaalse paratamatuse ees. Jääks nagu paika püsima väide, et seni kuni püsib inimkond, ei pääse ta sõdadest. Kuid sõda on psühhopatooloogiline nähtus ühiskonnas ja seepärast tuleb leida põhjusi, et neid vältida, mis kuulutaksid sõja jäävat kadu ühiskonnast. Ühiskond tuleb häälestada patsifistlikult. On kujunenud seepärast uus teaduseharu — sõjapsühholoogia, mis juurdleb ja vaatleb sõdade tekkimise põhjusi sotsiaal-psühholoogilisel taustal.

Sõdade tekkimise psühholoogilisi põhjusi.

Kohe asudes probleemi käsitelule ei saa juba algul jätta möönmata, et sõdade tekkimise psühholoogilisi põhjusi on terve rida. Kui tungida ajaloolises-bioloogilises kauguses inimloomuse ühe sõja tekkimise põhjuse avastuseni, siis peab kõigepealt appi võtma n.-n. instinktiteooria. Huvitavalt on viimast põhjendanud end. Berliini füsioloogia prof. Georg Fr. Nicolai. Oma teoses „Sõja bioloogia“ autor väidab, et aastatuhandete kaupa põlatakse sõda ja keegi ei saa rääkida sõjast head, kuid paradoksaalselt siiski kaasaajal armastatakse ja kiidetakse sõda. Ja sama autor jõuab tulemuseni, et mõistus ei saa kunagi õigustada sõja olemasolu. Kuid üldsus ei tea, et tugevamalt ja

sügavamalt kui mõistus pesitseb inimeses sõjainstinkt. Nii siis sõjalõbu tuksleb veres mingi salajase instinktina, ja kui „aeg täis saab“, siis instinkt toob end avalikkuse ette — muutub reaalseks ja aktiivseks. Veel kord tuges prof. G. Fr. Nicolai instinktiteooriale lisagem põhjenduseks vaid mõningad näited. Rahual see n.-n. sõjainstinkt avaldub kunstlikult. Näit. kui baierlane on joonud õlut, siis norib ta tüli viski-maitsja rahuliku inglasega ja sagib seda. Vodkamaias venelane annab „naha peale“ isegi oma suguvennale. Keevavereline lõunaprantslane või itaallane, kellele vein on lõõnud pähe, haarab tapainstinktist juhitud tihti peale noa järele jne.

Kui on puhkenud üldine tapategevus, siis sama instinktiteooria põhjal tekib uus sõjainstinkt — massihing. Ja siin me võime vaadata juba läbi roosade prillide sõja tekkimise ühele positiivsele küljele — tekib rahvuslik solidaarsus. Ei leidu siis enam „mahakäinud prantsuse lobasuu“, ei „inglasest õnnelik-flegmaatilist lehma“, ei „venelasest nõrka unistajat“ ega „itaallasest mängivat armastajat“, vaid kõiki tiivustab ainult üks eesmärk — saavutada võit lahingutegevuses. — Kuna instinktiteooria põhjal sõda on paratamatu ühiskondlik fenomen, siis sõjapsühholoogia ülesanne on leida selle teooria kujunemise põhjus ja esitada vastuväiteid. Instinktide ülihindamine on tingitud loomariigi vaatlemisest. On leitud näitena, kuidas linnud ehitavad keerulisi pesi, sooritavad tuhandekilomeetrilisi rännakuid teatavasse kohta ja tagasi jne. Näib, nagu ületaks looma instinkt isegi inimliku intelligenti. Pole siis ime, kui Jean Paul instinkti mainib „tuleviku mõtena“. Järelikult tuleks ikka ja alati korrata igivanu sõnu — „homo homini lupus“. Kuid tänu Schafesbury'le, kes lööb sel väitel jalad alt. Ta ütleb: „Mõeldagu, et hundid huntide vastu on väga pehmed ja armastusrikkad olevused.“ Niisiis sõda Montaigne terminiga on „inimlik omandus“.

Võib rääkida instinktiteooriale sõja psühholoogilise tekkepõhjusest poolt ja vastu, kuid tänapäev sõjapsühholoogia peab nentima uusi tõiku sõja tekitajaina ühiskonnas. Eri ajastud ja eppohhid suruvad ka eri pitseri sõja provotseerimisel. Instinktiteooria viib meid rohkem ürgaja lävele, inimkonna barbaarse hälliastme juure, kuigi kohati instinktiteooria peab paika ka tänapäeva sõjapsühholoogilises vaatluses. — Kaasaeg on

enam tsiviliseeritud ja ühiskondlik konstruktsioon on palju keerulisem kui iidseil ajal. Kui olla avameelne, siis sõjapsühholoogilisest lähtekohast tänapäeval sõja puhkemise olulised põhjused peituvad diktaatorlik-imperialistlikes püüdluses, mis on suunatud ühelt poolt (Euroopas) kolooniate hankimisele maapõuevarade tootmise eesmärgiga ja teisalt „kollase rassi“ ekspansiooni kavatsustele „tühja ruumi“ (Aasias). Kuid imperialistliku sõjapoliitika üksikasjalisele käsitlele tuleme teisalt tagasi.

Moodne sõjapsühholoogia väidab, et olulisimaiks sõda väljakutsuvaiks tegureiks võivad olla teravad klassivastolud, kõrged tollimüürid, rahvusvahelised võlad jne. Kuid need on juba teise järgu põhjused praeguses sõjapsühholoogilises vaatluses. — Nagu väidavad tegelikud sõjaautoriteetide ringkonnad ja nagu näitab kaasaegne praksis (Saksamaa), võib olla sõja provotseerimisel esimeseks näiliseks põhjuseks rahuleping. Nimelt rahulepinguga loodud uus korraldus pikapeale ei suuda rahvaid rahuldada ja nad püüvad seda korda jälle ära muuta.

Huvitav on aga siinkohal vaadata suhtumist sõjale kui ühiskondlikule psühholoogilisele nähtusele filosoofilis-ajaloolisest ringkonnast. Me teame terve rea tarku päid (Heraklitos, De Maistre, Proudhon, Spinoza ja arvutu rida teisi), kes suhtuvad sõjale nagu „sõda on meie elu“, „suured kalad neelavad väiksemaid, sest nad on tugevamad“ jne. Mõnelt poolt võetakse appi isegi darvinism ja tõlgitsetakse Darwini „võitlust olemasolu eest“ puht sõja olemasolu õigustajana. Kui lisada eelnevale sõjakultust ülistav rahvapoeesia ja sangarite austamise kultus, siis tõesti on raske vastu vaielda sõjale — tuleb näha sõda „kultuuritähisena“. Aga paljud on üle elanud sõja hirmu ja õuduse jutte tegelikult, ja nagu väitis aastate eest meie lugupeetud kaitsevägegede ülemjuhataja kindr. Laidoner ülal referaatkoosolekul, „et see põlv, kes sõja läbi on teinud, on kõige patsifistlikum, teist korda ei taha enam keegi sõjast osa võtta“, siis kas just viimatimainitud sõnastuses ei avaldu kogu väikeriikide platvorm suhtumises sõjale psühholoogilisel taustal. Meie austame ainult seda sõda — vabadussõda — mille algus ei olnud ainult maailmasõjale järgnenud vene revolutsiooni keerises, vaid esiisade võitluskatsetes nende iseseisvuse rõõvimise järele. Sõda rahvusliku iseseisvuse kaitseks on õigustatud ja austamisväärne sõjapsühholoogilise prisma läbi igal kellaaajal, nagu on seda isiklik endakaitse ühiskonnas.

Ei saa kuidagi möönmata jätta, et üldist sõjapsühhoosi massides aitab süvendada materialistlik-egoistlik eluvaade. Meie ajavaim on niivõrd materialistlikult majanduslike võitluste poole tüüritud, et ei jää enam varuks vaimseid jõude, kes võiksid konflikte pehmen-dada ja lahendada. Tähtsapeale kapitalistlik suurtööstus juhib telgitagusesena diplomaatia õilsaid kavatsusi ja püüdlusi. Väga õigesti teeb Baer järelduse võitluse analüüsis looduse ja inimese vahel, kui ta sõnab, et „terve looduse ajalugu ei ole muud kui vaimu võidu ajalugu mateeria üle“. Sellesst lähtudes sõjapsühholoogia tunneb veel kaht sõja tekkimise teooriat. Nimetagem neid „kannibalismi“ ja kapitalistlik-egoistlikuks süsteemiks.

Kuigi inimene anatoomiliste mõõdupuude järgi ei ole loodud võitlejaks loomaks ühiskonnas, võtame kas või näit. tema käe ehituse järgi, mis on vaid tüübiline töösümbool, siis, kui sõda on mõeldav inimühiskonnas, peab leiduma eeldusi ja põhjusi, mille pärast sõditakse. Esiteks, kas inimene on kannibal (inimesesööja) või juhib teda ürgne omandusloomus? Kuid omandusinstinkt oli juba madalamate rahvaste juures kannibalismi põhjuseks, sest „ebausklikuks“ saanud inimene lootis teise keha omandust õgimise läbi pärida. Tõelised sõjad algasid aga seal, kus kultuur juhtis omandusekogumist karja või naiste pärast (töölooma kasutamise ja teisalt seksuaalne tagamõte), ka orjastamise motiiv oli siin mängus. Kuid tõeline imperialistlik-kapitalistlik sõjapoliitika

lähtub printsipiist: kus ei ole midagi saada, seal ka ei võidelda. Hume ütleb õigesti, et metsikus satub seal vähimalt katsumisse, kus üks teist oma onnist minema kihutab ja röövib temalt viulipoogna, sest tema on juba ise varustatud nende asjadega.

Sellaseid väiteid pakub linnulennult sõjapsühholoogia eritlus. Meie ülesandeks jääb vaid vaadelda üksikute psühholoogiliste printsipiide rakendust ja tõlgitsemist kaasaegses ühiskonnas.

Kaasaegse imperialismi peajuuri.

Kõigil teadlikel kodanikel on pilt silme ees sellest, missugused riigid püüavad teostada oma imperialistlike püüdeid teiste arvel, hoolimata rahvusvahelisest õigusemõistest ja juriidilistest aktidest. Üha enam hakkab selguma, kuivõrd kaks ise asja on surnud kirjatäht paberil — leping — ja reaalne jõud. Kuna Itaalia-Abessiinia sõda on nentunud reaalse sõjalise jõu tähtsust ühiskonnas ja Rahvasteliit reaalse sõjajõu puudumisel ei ole saanud avaldada lõplikku survet sõda provotseerinud poolele, siis see on aidanud süvendada sõjapsühhoosi tugevasti imperialistlikes riikides. Hellimad kohad sõjakolde asukohtadena on ühelt poolt avalikkusele tuntud Saksa-Prantsusmaa tüli küsimus ja teisalt Jaapani kummitused Kauge-Idas ning nüüdisaegne sis-sisõda Hispaanias.

Kui me jätame kõrvale praegu eelmainitud sõjakollete poliitilis-juriidilise eritluse külje, mida avalikkuses on tehtud juba korduvalt, siis sõjapsühholoogiliselt sügavamad peajuured asuvad juba mujal. Nimetame vaid mõdammines Itaaliat, kus mustale mandriile tingisid es-majoones fašistliku majanduspoliitika kokkuvarisemise kartused. Viimaste aastate majanduspoliitilised büllätäänid õpetatud statistikute valguses rõhutavad Itaalias vaid sõjatööstuse hoogsustamist, mis vastavalt rahva-arvu kvantumile ei lahenda veel üldist töötaolu. Ja kui Itaalia majanduselu süsteem on püsinud seni ilma suurem katastroofita, siis tänu il duce talendile korraldada ehtsalt riiklikku propagandaaparaati, ja teisalt meenutame siinkohal rootsi teadlase dr. Leonhard Ljunglundi sõnu, kui ta ütleb: fašism on ainult võimul oleva militarismi ümberrietus. Niisiis must manner oma tundmatu salapärasusega peab lahendama koloonia näol fašismi emamaa teravaima probleemi.

Kas peatub Saksamaa Versailles' ja Locarno lepingute rikkumise taga ainult Hitleri järjekordne bravuurne esinemine, kes propagandistina koputab massi tunnetele — aarialane ja Saksamaa au olevat tõugatud häbisse! Kaugeltki mitte. Saksamaa on põdenud „maailmasõja süüdlasena“ Euroopa viimasel rahuperioodil majanduspoliitiliselt kõige valusamat tõbe. Saksamaa marurahvuslik majanduspoliitika on püstitanud ka siin deviisi: „Täieline autarkia!“ Saksamaa püüdeks on ise toota, et jõuda enesevarustamise olukorda. On piiratud siiski ainult tööstussaaduste osatähtsust. Ilma mujalt toiduainete ostmiseta ja tööstusele toorainete muretsemiseta ei saa ta veel kaugeltki läbi. Ühe sõnaga, Saksamaa oleneb majanduslikult välismaast. Ja nagu väidavad majanduspoliitilised ringkonnad — sõja puhul sanktsioonid tabaksid „kolmandat riiki“ eriti valusast küljest. Järelikult ei tule meil imestada Saksamaa sammu — 7. märtsi sündmust, mille kohta Lloyd George alamkojas väitis, et Hitleri tegu on tõrvikutega rongkäik läbi püssirohulao.

Huvitav aga on vaadelda moodsa sõjapsühholoogia analüüsis Itaalia ja Saksamaa probleemi kõrvale „tõusva päikese maad“ — Jaapanit. Kuigi see viib meid „kollase rassi“ juure, siiski vastse maailmasõja kartuse psühhoosis ei saa Euroopa ja Aasia vahel tõmmata enam selgekujulisi piirjooni. — On ilmselt selge, et mida Inglismaa Euroopas etendab, sama osa tahab hakata mängima Jaapan Aasias. Jaapani diktatuurilised sõjapüüdlused, tulgu nad konservatiivse vanema põlve või anarhilise nooremate ohvitseride generatsiooni — aktivistide — leerist, on suunatud sinna, et „suure

ETA

Ü.-K.

EESTI RAHVAPANK

Tallinn, S. Karja t. 19
Tel. 425-55

Toimetab kõiki pangaoperaatsioone nii liikmetega kui ka võõrastega

Ostab ja müüb välisraha ja igasuguseid kindlaprotsendilisi väärtpabereid

unistusena" luua kõigi vahenditega Aasia maailmariik Hiina ja Nõukogude Vene Kauge-Ida varemeil.

Kuid Jaapani „avantüristlikul poliitikal Aasias“ on ka oma veenvad sügav-sõjapsühholoogilised põhjused. Kõigepealt majanduspoliitika ringkonnast väidetakse, et Jaapani „tungist itta“ rääkides arvestane kaht asjaolu: 1) Jaapan olevat pindalalt nõnda väike, et ei suutvat kõiki oma kodanikke toita; 2) Jaapan vajavat oma kiiresti arenevale tööstusele mõningaid tooraineid, mida „tõusva päikese maa“ ei omavat küllaldasel määral. Veel väidetakse aralt kolmanda põhjusena rahvusliku iseteadvuse kasvamist.

Motiivide üksikasjalisele eritlusele asudes asetame ühele poole Jaapani rahvaarvu ja teisele toitumisküsimuse. Juba algul peab mõnma, et Jaapani maapinna väheväärtuslikule kvaliteedile, kui mitte halvale, rahvaarv on tõusnud küllalt suureks, eriti kui arvestada jaapanlase viimasel ajal kasvanud iseteadvust ja nõudlikust elatismiinumumi alal. Aga vaatamata sellasele sõjapsühholoogilisele aktiivsele toukejõule — rahvastiku üliproduktioonile — ometi süvendatakse teatavalt Jaapani poliitilisi ringkonnas, et rahvaarvu tuleks suurendada ligemale 30 miljoni võrra. Niisiis saaks ümargune arv 100 miljonit. Aga sellele rahvuspoliitilisele suunale seisab vastu ka opositsioonikaader, kes lähtub printsibiist, et alati ei ole tähtis rahva kvantum, vaid just võime. — Toitumisküsimusis ollakse laialdastes massides nõudlikum võrreldes varemaste aastatega. Kuid toitumisküsimust ei lahenda põllukultuuri süvendamine, sest — nagu mainisime — maapind on väheväärtuslik. Seega rahva juurekasvu probleemi lahendamist ei saa viia seosesse põllukultuuri ratsionaliseerimisega. Jääb ainsaks teeks maapõuevarade vallutamise mujalt, et viia tööstus eriti õitsvale järjele, et siis aktiivse kaubabilansi kõrval toiduainete sissevedu nii muuseas võetuna kindlustaks rahvaarvule nõutava toitumismiinumumi. Ja juba praegugi Jaapan näib oma

majandus- ja sõjapoliitikas ajavat seda suunda. Esiteks on ta osalt surunud oma turgudelt välja Inglismaa tekstiilkaubad ning tüürib vägisi tulevaseks Ida-Aasia peremeheks, sest Jaapani majanduslikuks kandejõuks võib olla ikka ja ainult tööstus. Kuidas on lood Jaapanis praegu maapõue varadega ja kuidas teostaks oma avantüüri Kauge-Idas sõjapoliitiliselt koos majanduslike teguritega? Lühidalt öelduna on looduslikud eeldused Jaapanis lokaalselt võetuna väikesed — rauda ja õli on vähe, leidub ainult kohati vaske ja eriti rohkesti on ta käsutuses veejõudu. Teiste sõnadega öeldult: Jaapani tööstus võib põhjeneda ainult välismaa tooraineile. — Ja kui nüüd Jaapani diktaatorlikult häältestatud militaristliku ringkonna peas on igal puhul agressiivne majanduspoliitika, et saavutada tööstusele tarvilisi tooraineid ja oma võimu kinnitamisega kindlustada tööstussaadusile vajalime turg, siis „maiusroaks“ näib esmajoones olevat Põhja-Hiina oma looduse rikkustega. Kuidas sooritab aga „tõusva päikese maa“ operatsiooni strateegilisest küljest, kuna õli on ta valulaps ja lennukite arv on juba aukartustäratavas suuruses? Kuid see viib eelolevast probleemist eemale, puht-sõjatehnilistele üksikasjadele.

Kaasaegset imperialismipoliitikat sõjapsühholoogiliselt võetuna ei saa enam seletada instinkti ega „kannibalismi“ teooriaga, vaid materialistlik-egoistlik motiiv läbib kaasaegset sõjapsühholoogiat, avaldugu see asumaade ahnitsemises või muudes põhjustes.

Diktatuurimaania — moodne sõjasäde.

Nagu kaasaegseist sõjapsühholoogilisist püüdlusist nähtub, baseerub kogu tänapäeva sõjapoliitika diktatuurimaade algatusele. Juba pealiskaudsel vaatlemisel on see samm mõeldav. Teame, et praegune maailm on ideoloogiliselt lõhestatud kahte leeri — demokraatia ja diktatuur. Nagu vanasti ivalitsejate päevil sõdade puhkemine ei olnud mingi eriskummaline sotsiaalne nähtus, vaid mängus oli aristokraatia käsi, niisama on lugu kaasaegse diktatuuripoliitikaga. Juhi mõte ja sõna otsustab rahva tahte ja mõtte. Kui demokraatia võimaldab sõda alata ainult laialdaste masside sumpaatiaiga sõja vastu, mida ajalugu tänini ei tunne, siis diktatuuririikides võib sõda puhkeda üle öö. Mängus on vaid isiksuse egoistlik tahtesuund. Kuigi diktatuur seesmiselt on reaktsiooniline, siiski väliselt on ta küllalt resolootne, ja kuna teaduslikes ringkonnas nimetatakse diktatuure „võimuloleva militarismi ümberriituseks“, siis diktatuuripsühholoogia parima tunnuse väljendise on loonud kuulus itaallaste parool: „Parem elada üks päev lõvina, kui sada aastat lambana“. Kas ei loe me just sellest sõjapsühholoogia analüüsi seisukohalt enne kõike maskeeritud sihiteadlikku vallutuspoliitikat? Et diktatuur on sobivaim vahend natsionalistlik-imperialistlik püüdluste teostamiseks, seda näitab tüübiliselt Jaapani agressiivse poliitika viimane suund. Vaatamata sellele, et Jaapanis valitseb formaalselt parlamentaarne kord, suunavad agressiivsed ringkonnad siiski ja nõuavad avalikult sõjaväelise diktatuuri maksmapanekut Jaapanis.

Diktatuurimaaniat on aidanud üldiselt süvendada ka viimaste aastate demokraatia verejooks — sisepoliitilised kriisid. Demokraatliku vabaduse mõistele anti rümpoliitilises rakenduses anarhiline voli. Pole siis ime, kui tekkisid siin-seal võimulaostamise nähtused riigihiskonnas. Kuid demokraatia vale tõlgitsusega ei saa veel eitada riigivormi olemasolu, mis oma filosoofilise ja selgekujulise tõlgitsuse säilitab Montesquieu'ist saadik ja rahuaate seisukohalt osutub ideaalseimaks riigivormiks. Ei saa juttu olla demokraatia kriisist ja võimetusest, kõik oleneb esindajate isiksusest — nende aususest, otsekohesusest ja heatahtlikkusest. Demokraatia sammub võidukäiku patsifistlikku poliitikat ajades. Seevastu diktatuur pole mõeldav ilma agresiiivse sõjapoliitikata. Kui diktatuur sõjaoperatsioonis ei saavuta võitu, siis järgneb silmapilkne kokkulangemine, sest ka massid võib kerkida uusi juhte

segaseil perioodidel, kus režiimenergia on suunatud mujale.

Sõjapsühholoogiliselt lähtekohalt on huvitav vaadelda diktatuuririikide välispoliitikat, mida aetakse sajaprotsendilise eraldumispuudega, ilma et austataks ja tunnustataks rahvusvahelise õiguse reegleid ja inimkonna tsivilisatsiooni ja kultuuri üldarengut. Tüübiliseks näiteks selles suhtes on Saksamaa, kes leiab, et omapead talitamine ja relvastumine suudab Saksamaale pakkuda enam kui rahvusvaheline koostöö ja desarmeerimine. Kui kaugele natside riik selles isoleerimispoliitikas jõuab, peab näitama juba lähem tulevik. Muide on märkimisväärne, et diktatuuririigid ei arvesta sugugi oma imperialismipoliitika kõrval teaduslikke tõdesid, kuigi nemadki oma riikliku ideoloogia rajavad teaduslikule platvormile. Nad jätavad silmapaari vahele selles loodusteadusliku tõiga, et võitluse kõrval looduses valitseb ka koostöö põhimõte. Mida suurem on austustunne võõra riigi suhte arendamisel ja rahvusvahelise positiivse koostöö rõhutamine, seda suurem on ka tagatise üldisele kultuuri ja tsivilisatsiooni võidukäigule. Elu eesmärk pole hävitamine, vaid ülesehitamine — iga inimgeneratsiooni ülesanne on lisada uusi annuseid ja alustugesid maailma mosaigile.

Omapärane diktatuur imperialismipoliitikas on aga sõja puhkemomendi analüüs. Kuigi tihtipeale provotseeritakse žestidega ja esinemisbravuuriga tapalagd kolooniaahnitsemise eesmärgiga, siiski puudub diktaatorile mitte sobiv nähtus — kodanliku julguse puudus, et nimetada sõja algatajaks teadlikult ja sihikindlalt ennast. Eks see kord kinnita veel, et diktaatorite relvastatud jõud on ainult maskiks majanduslikule sisepoliitikale, mis kardab rahvusvahelist survet üldises kaubabilansis. Tüübilise näitena mainime siinkohal signor Mussolini sammu Itaalia-Abessiinia sõja algul. Osava propagandapaaradi tahu peidetult il duce ei julgenud algul kuidagi seletada sõja põhjenduse motiive. Alles siis, kui Rahvasteliit võttis tarvitusele sanktsioonid ja Inglise laevastik saabus Vahemerre, Itaalia riigijuht tegi Afrika avantüürist „kaitse sõja“ „barbaarset rahva vastu, kes ei jätvat Itaalia piire rahule“. Ja kas ei ole see mitte Adolf Hitler, kes 1914. a. maailmasõja kohta väidab oma „Mein Kampf'is“: „1914. a. võitlust ihaldati massidelt, tõeliselt Jumalalt, mitte pealesunnitult, vaid kogu rahvalt ise“. Jällegi algeliste tõdede pea peale pöörmine! — Diktatuuri psühhoos on kaasaegne sõjapsühholoogia.

Väikeriikide lähtekoht sõjapoliitilises pinevuses.

Juba algul võib ütelda, et diktatuuripsühholoogia ei ole rakendatav väikeriikide suhtes. Väikeriigid ei saa kaasa teha maratonijooksu „tundmatuile kullaväljadele“ juba massi väljapaneku puudumisel militaristlikes operatsioonides. Väikerahvaste sõjapoliitikas on juba ammu deklareeritud, et see peab viljelema endakaitse printsiipi. Absoluutselt väevähendusest ei või juttu olla, eriti ajal, kui välispoliitilised ideed mõjutavad siin-seal sisepoliitilisi ringkondi. On ilmselt selge, et imperialistlikele rünnakuile suurriikide poolt ei suuda väikeriigid üksikult vastu astuda, küll aga võib reaalse tagatise luua väikeriikide liit nagu see juba on loodud Baltikumil. Teiseks ei peitu just erilisi maapüüvarasid, millele võiks suunata imperialistlike maade pilgud oma vallutuspoliitikas. Väikeriikide tulevik peitub nende aktiivses põllunduspoliitikas. Teisalt on suurim kaitsevahend väikeriikide iseseisvuse säilitamisel kultuur, mis on loonud rahvusteadliku ühiku. Rahvusteadvuse süvendamine massides tagab ka surveperioodidel püsivuse ja jäävuse riikliku iseseisva territoriaalühikuna.

Ent sõja puhkemisel sõjapsühholoogiliselt platvormist väljudes väikeriikidele on tähtis, nagu leidis hiljuti prantsuse teadusmees prof. R. Redslob, neutraliseerimine (erapooletuks kuulutamine). Ja see erapooletus

olevat mõeldav kahel teel. Esiteks Balti riikide elav huvi sellase seisukoha vastu, mis eo ipso on mõistetav. Teiseks aga tuleb leida riike, kes tagaksid erapooletust oma autoriteedi ja jõuga. Ja sama prof. R. Redslob viitab erapooletuse kindlakujulisele garantiile Lääne-Euroopa suunas. Kuidas on lood tegelikult selles küsimuses?

Ei saa vastu vaielda, nagu ei oleks väikeriikide neutraliseerimise kavatsuse teostamine sõjapoliitilises öhkkonnas mõeldav. Vastavaid tuuli on puhumas Lääne-Euroopa suurriikide ringkonnas. Kas me ei või välja lugeda midagi ka Briti varakantsleri Neville Chamberlaini sõnadest, kui ta alamkojas väitis, et Suur-Britannia ei ole unustanud oma kohustusi Kesks ja Ida-Euroopa suhtes. Euroopa nende osade suhtes olevat ette nähtud Inglismaa kohustused Rahvasteliidu põhikirjas ja neid kohustusi Briti valitsus täitvat ühes teistega. Ka on šansse Baltikumi erapooletuks kuulutamise Prantsusmaa algatusel ja garantiil. Võiks ju hellitada garantiid lootusi teistelki riikidelt, kuid see viiks meie kodumaiselt häälestatud rahvusliku mentaliteedi hoopis teistele radadele, mida ei jaga meie laialdased sisepoliitilised juhtivad ringkonnad.

Kokku võetult väikeriikide platvorm sõjapoliitilises pinevuses tuleb asetada rahulikule ja sõbralikule suhtele riigipoliitilistes formaalsetes. Sisuliselt ei tule aga kopeerida välismaiste poliitikadogmade mustreid. Riikliku isolemise ja sõltumatuse garanteerib esma-loodes rahva vaimne tase ja moraalne jõud. Kui on loodud kultuurne baas, siis sellele võib ehitada ka rahvuslik iseteadvus, mis ei lase kunagi ka väikerahvast kaduda üldises sõjapoliitilises möllus.

Sõja tulemuste hinnangul.

Ei saa haigust arstida ilma tema põhjusist rääkimata, lausub üks vana tõetera. Sama peame väitma ka sõja kui sotsiaalse psühhopatoloogilise nähtuse juures, mis on võrreldav üksikindiviidi juures haiguse või muu komplikatsiooniga. Kui me seni eritelime sõjapsühholoogiliselt seisukohast sõja tekkimise põhjusi üksikasjalisemalt ja arvestasime selle juures isegi eppohhidel vastavat eripitsert, siis ei ole huvitusetat jälgida ka neid asjaolusid ja pilte, mis sõda annab resultaatina. Tulemus võib suhtumises olla vaid kahe- suguine, olenedes sellest, missugusesse miljõesse rakendame printsipi.

Ses suhtes tarvitseb meil silme ette asetada vaid maailmasõda, mille tulemusi mainime siinkohal kaleidoskoopiliselt. Meil on vaja praegu rõhutada ainult rida argumente, ja hinnang on valmis. Kui teame, et üle 8 miljoni tapetu langes võitluses otseselt, 20—25 miljonit suri sõjakoledeste ja piinade kätte ja kogu see tapategevus vältas ligemalt neli ja pool aastat, siis pole imestatav, et isegi massid olid imbutatud patsifistliku vaimuga rahulepingu allakirjutamise järele. Ja kus on võitjad? Ehtsa Diogenesena otsime neid; ainult sõrmil võib lugeda rea sõjatõestureid, kes said profiiti massilises tapalagus. Kuid õudusest hoolimata sõda on sotsiaalne paratamatus, mille tekkimise tõukejõud peitub eri eppohhidel eri kohas. Muidugi ei saa me siinkohal silmapaari vahele jätta imperialistlikku sõjapropagandat, mida aktiivselt Saksamaal serveeris noorsoosse feldmarssal Moltke ja Inglismaal propagandistide trio: lord Northcliffe, Robert Donald ja Rudyard Kipling maailmasõja päevil. — Kui arvestame seda, et üldises sõjategevuses langeb määratu arv noort elujõudu ja et nad kannatavad sageli alatoitluse all, siis ühiskond sõjalaviini tagajärjel näitab mandumise tunnuseid. Raugad ja imikud moodustavad järeltulijate kaadri. Kas ei viidanud Lloyd George õigesti äsja alamkojas vaidluste puhul Saksamaa küsimuse üle, et „ei tohi olla mingit kahe mõttelisust küsimuses, millest oleneb miljonite noorte inimeste elu.“ Kas lõppeks ei peitu natsionaal-imperialistlike riikide rah-

vaarvu juurekasvu tõeline põhjenduse motiiv just selles, et imperialistlike avantiüride jaoks oleks alati välja panna massiline elujõuliste noormeeste kaader?

Eitava vaatega asume sõja suhtes tsiviliseeritud ja arengutahelise rahva juures. Kuid madalal seisvate rahvaste man tuleb aga läheneda hoopis teisest vaatevinklist. Täiesti õiguse on vene filosoofil Vladimir Solovjev'il, kui ta arvab, et sõja õigustamine võib olla ainult relatiivne. Tuleb väljuda sihtidest, mille pärast sõditakse. Ja siinkohal võib näitena mainida Borneo saarel elavaid loodusrahvaid. Siin uurivad on pannud tähele, et mitte aineline kasu ei tõuka suuharused sõdadesse. Need alatised sõjad toovad neile isegi kahju — kuid probleemi lahendab jällegi instinktiteooria: inimeses peituv kakluse ürgkiring. Tuleb aga nentida seda positiivset tõika neis suuharudevahelises võitluses, et sõjakad suuharud on ühiskondlikult kõrgemal astmel. Nende kokkukuluvuse tunne ja koostöö on kõrgemal järjel kui teistel rahuarmastajail suuharudel. Seega lõppjäreldest tehakse sõja tulemuste hinnangul: sõda on psühholoogilise nähtuse tsiviliseeritud ühiskonnas, kuid teatav „kultuuritegur“ primitiivsete loodusrahvaste juures. Seepärast tsiviliseeritud tänapäev peab tunnustama rahvusvahelist solidaarsust ja suunama pilgu rahu-püüdlusile. Selleks vaatleme pisut rahuvaate keskust — Rahvasteliitu.

Rahvasteliidu moraalsest ja tegelikust tähendusest.

Nagu Napoleoni sõdade järele rahu säilitamise otstarbel asutati „Püha Alliance“, nii loodi viimase maailmasõja järele Rahvasteliit. Missuguste tagamõtete ja meeleoludega suhtuti umbes seitseteistkümmend aastat tagasi rahu säilitamise kavatsusile ja lepingute sõlmimisele, siis õigupoolest domineerib siin neli punkti, mille ümber tahetakse hakata ajama tulevast rahupoliitikat:

1) Taheti luua Euroopas õhkkond, mis väldiks tulevikus sõjad, 2) taheti leida tagatis, et maailmasõja kaotanud riigid ei pääseks uue sõjaga loodud olukorda hävitama, 3) taheti luua võimalused maailmasõja kahjude ja purustustööde heakstegemiseks kaotanute arvel ja 4) taheti kutsuda ellu Rahvasteliit tüliküsimuste lahendamiseks.

Need olid põhimõtted, millele ehitati tuleviku rahupoliitika. Ja pole siis üllatav, kui maailmasõja järelõhkkonnas leiavad aset väevähenduse konverentsid ja 1929. a. Briand algatas Pam-Euroopa idee. Praegusel hetkel on mõlemad head kavatsused langenud kokku või niiteldud maetud kalevi alla, ilma et me siinkohal neid üksikasjaliselt põhjendaksime, kuigi inimese tapainstinkti kõrval valitseb ka sotsiaalne loomus — rahuinstinkt — siiski sõjapsühholoogia kaasaegses valguses leiab plahvatust provotseerivaid näilisi põhjusi Versailles' rahulepingust lahitiitlemises 1933. a. Saksamaa poolt. Algab taasrelvastumine, mida süvendab Itaalia-Abessiinia sõda, ja varsti relvastuvad varjatult ja varjamata hambuni riigid kogu Euroopa kaardil. Suurriikide eeskujul leiab relvastamisaania aset ka väikeriikides. Väikeriikide seisukohalt on see täiesti õigustatud sõjapsühholoogilisest küljest vaadatuna. Kõik muidugi toimub rahu säilitamise tähe all. Sõjapoliitika näib kõigi aegade vältel lähtuvat sellest ladinlikust tõest — *sic vicit pacem para bellum*, et kui tahad säilitada rahu, valmistu sõja vastu.

Praegusel juhul ei huvita meid küsimus, kui kaugele võib ulatuda sellane relvastamise võidujooks. Kõik oleneb vastavate maade sõjakrediitidest. Meid huvitab enam küsimus, kuidas tuleb tõlgitseda kannatavate riikide ainust Messiast — Rahvasteliitu — moraalsest ja tegelikust seisukohast. Kuigi igasuguste paktidele ja rahvaste liitudele militaristlikud ringkonnad suhtuvad tihti peale üleolevalt, siiski Rahvasteliidu ek-

sistentsiga on tänini valitsenud vähimalt Euroopas teatav moraalne õhkkond, mis on sundinud nii mõndki üle aisa püüdvat riiki respektierima rahvusvahelise õiguse reegleid. On eksimatu tõde, et kui poleks olnud Rahvasteliitu, siis sõjapsühholoogilised eeldused sõdade puhkemiseks oleksid varem juba olnud paratamatud nähtused kaasaegses ühiskonnas. Rahvasteliit seniseigi olemasolu vältel on suutnud ära hoida nii mõnegi pisema konflikti, et sellest ei kujunenud laiapirilisemat sõjakollet. Sellest seisukohast läheneb sõjapsühholoogiliselt Rahvasteliidule ta moraalse tähenduse hinnangul.

Teisalt kergib üles Rahvasteliidu tegeliku tähtsuse rõhutamine sõjakaatsioonide takistamisel. Üks on kindel: kuni ei ole loodud Rahvasteliidu selja taha reaalselt baasi, seni ei saa ta takistada sõjalisel jõult üleskruvitud riikide imperialistliku poliitika — sõja tekkimise — takistamist. Kuid sel teemal on juba mõtteid vahetatud. Kuna sanktsioonid Itaalia vastu ei ole mõjunud järsk-rabavalt, siis on hakatud levitama vaadet, mis kisub maha Rahvasteliidu autoriteedi. Tuleb kuuldavale hääli, et Rahvasteliit ja patsifism on oma aja ära elanud ja et kultuuri tulevane areng võib rajaneda ainult sõjajõu ja rahvasterviku tugevusele. Seega tahetakse Euroopat asetada igaveseks ajaks istuma tulema otsa.

Väikeriikide ja inimkonna humanne tee ei saa leppida viimatimainitud seisukohaga. Loov vaim ei saa areneda tapategevuses, vaid siin vajatakse rahu-likku arenguprotsessi. Me peame leidma ja tundma teekonda, mis hoolimata Rahvasteliidu prestiiži kõigutamisest Abessiinia draama näol ja Locarno — kadunud rahuapostli Briandi suurima lepitussümbooli — katkirebimisega, siiski viiks välja vastseile rahupüüdlusile. Mäng riikide ja rahvaste koostöö vahel olgu *fair play*, mitte aga nii, et ühes käes hoitakse mööka ja teises palmioksa. Et saavutada soovitud tulemusi, selleks on vaja süvendada laialdasemais hulgis sümpaatiat endakaitse probleemide vastu, aga mitte lasta võtta maad ükskõiksusel, kus „säsetappe vastne meetod“ on tähtsaim massiliselt langenute kirjelduse lugemisel.

Järeldusi.

Sõjapsühholoogia on teaduseharu omaette. Tal on täita suured ülesanded kodaniku maailmavaate kujundamisel. See teaduseharu ei saa kivineda ajaloolise igaviku külge, vaid ta peab otsima ja leidma põhjusi, mis kutsuvad esile sõdu, ja leidma ja nentima tõkkeit, mis lämmataksid plahvatustungid eos. Aja erieppohh vajab eri värvinguga sõjapsühholoogiat.

Kui me seni eritelime sõjapsühholoogilist rakedust kaasajas, siis kerks meil terve rida uusi probleeme, millest ei saa mööduda ükskõikselt kaasaegne sõjapsühholoog ja sellele tugenev sõjapoliitika. Nentisime tänapäeva sõjakollete sügavaimaid peajuuri. Leidsime diktatuurikultuses kaasaja moodsaima provokatsioonivahendi sõja puhkemise soodustamisel. Ühtlasi tõstisime üles küsimuse, kuidas tuleks orienteeruda väikeriikidel üldises sõjapoliitilises pimeuses. Ja kui me sõjatulemuste analüüsis jõudsime otsusele, et sõda on psühholoogiline nähtus tsiviliseeritud ühiskonnas, siis Rahvasteliidu kui rahuvaate võimsaima relva prestiiži jaluleseadmine pidi tiivustama väikeriikide poliitikat. Aga üldises ajalooliselt-sõjapsühholoogiliselt põhjendatud näidete ja kogemuste reastikus me ei või unustada endakaitse probleemi kui rahvusliku ja riikliku isolemise võimsaimat vahendit. Seepärast omavad omajagu mõtet ka ladina tarkussõnad *sic vicit pacem para bellum*, mitte aga ei või „ainsa idealistina“ uskuda inimkonna õilsaieks ideaalidesse sajabrotsendilisel. Tahe ja püüd selles suunas aitab säilitada elu arengut ja normaalolukorda.

A. Tonska.

SÕDURID MAA JA TAEVA VAHEL
Terved jalaväe rügemendid laskuvad
langevarjudel lennukeilt alla

Paremal: LANGEVARJU-DESSANT-
MEESKOND — UUS RELVALIIK.

Terve divisjon, varustatult kergekuuli-
pildujatega, mees mehe kõrval pärast
õnnestunud maandumist

Jooni

tänapäeva

punaarmee

Salapäraselt ja mõistatuslikult nagu sfinks laiutab end idas suur ja avar Venemaa, emmatades ligi 165 miljonit elanikku üle 22 miljoni ruutkilomeetrilisel maa-alal. See on võimas jõukoondus, mis võib mõjuda purustava laviinina, kui ta kord liikuma pääseb. Kas aga suudab punase Venemaa juhtkond neid jõude otstarbekalt organiseerida, et teostada ammuunistatud maailmarevolutsiooni? Kas õnnestub enamusel ära kasutada rahvaste killustatud seisukorda tänapäeval, et upitada kõikjal võimule proletariaadi diktatuuri? — Need on küsimused, mis on elava huvi keskpunktiks kogu kultuurilises maailmas. Et punaarmee — kui üks maailmarevolutsiooni tugesid — selles heitluses peab etendama esmajärgulist osa, nähtub juba sellest, missugusel määral nõukogud hindavad oma relvastuse kiiret arengut. Ent sellest allpool.

*

Missugune on see tegur, mis peab abistama punase Venemaa juhte nende mõtete ja kavatsuste teostamisel? Nõukogude marssal Tuhhatševski kõneleb sellest suure avalikkusega oma kirjutuses „Punaarmee“ — rõhutades sõna-sõnalt: „Meie tähtsaimaks vahendiks eesmärkide taotlemisel on loomulikult meie sõjaline jõud. Seepärast peab punaarmee seisma alati löögi- valmis võimalike rünnaku operatsioonide puhuks.“

Need on sõnad! — Kuidas on lood tegelikkuses?

Möödunud aasta sügisel Kiievi lähedal peetud sõjaväe suurmanöövrid andsid tõetruu peegelpildi tänapäeva punaarmee sõjalisest tasemest, aktsepteerides omakorda marssal Tuhhatševski sõnu: „Punaväe lahinguline väljaõpe on jõudmas tasemele, mis varsti pole saavutatav ühelegi teisele riigile.“

Manöövrites sajad lennukid toetasid maaväe osade rünnakuid, tuhanded sõdurid kuulipildujatega, kahuritega ning isegi tanketidega maandusid langevarjude ja raskete transportlennukite abil vastase seljataha. Ligi tuhat tanki rivistati vaevalt 10-kilomeetrilisel frondilõigul, kust nad rünnakule paiskudes tungisid üle põldude, sildade ja kraavide, läbistades ujudes isegi vähemad veekogud. Nad haarasid, nagu kirjutab „Krasnaja Swjezda“, siniste ratsakorpuse otse pihtide vahele, nii et ülemjuhataja Vorošilov võis lõpetada vaevalt neli päeva kestnud manöövri kaasaja relvade täieliku võiduga. See manööver kinnitas veel kord, et tulevikusõda on masinatesõda. Loomulikult ei jäta see mõjutamata ka N. Vene relvastuse arengut vastavas suunas.

Vorošilovit võib õigusega pidada uue punaarmee loojaks ja reorganiseerijaks. Juba 1934. a. parteikongressil esines ta põhjaliku aruandega uue armee seisukorrast ja tuleviku väljavaateist, tähenda-

N. Vene marssal TUHHAŠEVSKI,
tsaariaegne kaardiväe ohvitser

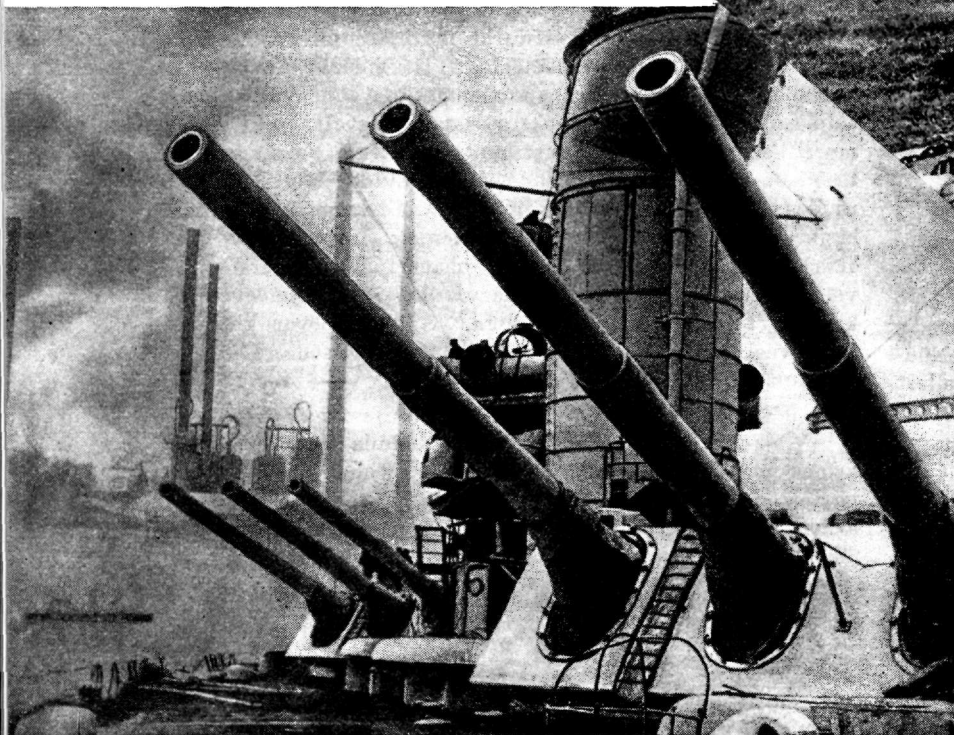
des: „Me oleme loonud uusi relvaliike, missuguseid pole senini veel nähtud ühegi teise armee juures. Me oleme vanad relvaliidid kõrvale heitnud, asendades need uutega. Me oleme teinud jala- ja ratsaväejuhtidest soomus- ja lennukite juhid.“

Nendes, nagu paljudes teisteski vene võimukandjate sõnades, võib ju mõnigi asi liialdatud olla, üht aga ei saa siiski salata — see on järjekindel püüd relvastuse arendamise ja täiendamise suunas. Seda aga tuleb teistel riikidel arvestada!

Tänapäeva punaarmee omab arvuliselt ennekuulmatu koosseisu: rahuajal 1,5 miljonit, sõjaajal aga 17 miljonit meest, umbes 11.000 kahurit igasuguseis kalibreis, ligi 4500 lahingukorras lennukit ja 5000—8000 tanki. Siinjuures ei saa veel märkimata jätta, et N. Vene veoautode tööstus, mis toodab aastas keskmiselt 40.000 veokit, on sõja korral kergesti ümberkohendatav lahingumasinate ehitamiseks.

Vene sõjaerikirjandus tegeleb väga põhjalikult lahingumasinate organisatsiooni, juhtimise ja kasutamise probleemidega.

Kuna rasked lahingumasinad peavad teostama sissemurret vastase kaitserinde sügavikku, on moto-mehhaniseeritud osade ülesandeks samal

Ülal: „EDASI — MARSSI“

N. Vene raske tank, mis varustatud kahuri ja kuulipildujatega. Juht annab lipuga märku edasiliikumiseks. Punaarmeel on üle 5000 tangi!

Keskel: TÄNAPÄEVA LAHINGUVÄLJAL VALITSEVAD SOOMUS JA MOOTOR. Ma-nöövril, mis kujutab N. Vene soomusmasinaid pealetungil lahinglennukite toetusel

All: Punane lahinglaev „Marat“, mis tänapäeval põhjalikult moderniseeritud

ajal vastast ümber haarata ja seljatagant rünnata. Need on uued, julged malekäigud sõjanduse malelual, kuid nad vastavad täiel määral Vorosilovi töökspidamisile, kes ikka ja alati püüab kinnitada, et N. Vene armee on mehhaniseerituim armee maailmas.

Millised eeldused on soodustanud ja kindlustanud sedavõrd N. Vene sõjalise jõu ülesehitust, et ta on võimeline ähvardama üldist rahu?

Need on kõigepealt majanduslikud. Toorainetega ja loodusvaradega — raud, süsi ja maaõli — rikkalikult varustatud, on Venemaa nagu loodud relvatööstuse maaks. Relvatööstuse väljaarendamise tempot kiirendatakse omakorda viisaastakutega (1927/1937. a.), et tõsta toodangut ettenähtud ajaks nõutava tasemeni. Pole sugugi võimatu, et see aeg endaga kaasa toob ka teatava aktiivsuse Vene välispoliitikas.

Imekspandav on edu, mis on saavutatud lahingumasinate tootmisel. See ulatuvat mõningatel andmetel keskmiselt kuus 200 kerge, kesk ja raske masinani. Seejuures pööratakse erilist tähelepanu just moodsamatele konstruktsioonidele. Nii ehitab Vene suurel arvul ujuvaid tanke ja „Christie“-tüübilisi kiirlahingumasinaid, millised võivad soovi järele liikuda kas ratastel või libisemisketil, arendades kuni 110 km tunnikiirust.

Üheks raskemaks asjaoluks N. Vene sõjalises reorganiseerumises, arvestades tema laialdast territooriumi ja puudulikke liiklemisolosid, on kahefrondilise sõja võimalus, s. t. sõda ühel ajal lääne ja ida rindel, millest niipalju kõneldud. Marssal Tuhhatševski arvates saadakse ka sellest üle, kui pikendada kaitseväge teenistusaja kestust, kiirendada motoriseeritud üksuste ja soomusjõudude ülesehitust ning kõvendada lennuväge koos õhukaitsega.

Edasi on käsil teedevõrgu laiendamine. Vana Vene-Siberi sõjatee, mille kaudu veeti kunagi vange, ehitatavat ümber moodsaks autoteeks.

*

Hulk aega asetsesid tsaariaegse laevastiku jäänused tähelepanematult ja unustatult Kroonlinna, Leningradi, Sevastopoli ja Vladivostoki sadamais, ilma

Poliitiline propaganda punaväkke kutsutud noorsõdurite seas manöövris

Punase sõjaakadeemia kuulajad — naised

et keegi oleks hoolinud neist. Ent see rahu ei kestnud igavesti.

1934. a. astus Rahvasteliidu kutsel Roomas kokku merejõudude vähendamise konverents. Kuna kutsed olid saadetud kõigile riikidele, kes omasid liinilaevu, võtsid konverentsist esmakordselt osa ka venelased. Siin selgus, et Nõukogud ei olnud sugugi unustanud merejõudude tähtsust. Nad esinesid kategoorilise nõudmisega, et Balti ja Must meri suletaks kõigi riikide laevadele, kes ei asu nende merede kaldail. Vastasel korral nõudsid nad endile 490.000-tonnil. lahingu-laevastiku tonnaaži. See viis lõpuks konverentsi töö nurjumisele.

Merejõudude reorganiseerimine edenes alul aeglaselt tempos. Sellel ei puudunud oma mõjuv põhjus — nimelt neelas maa- ja õhuväge väljaarendamine alul kõik hiiglariigi rahalised ressursid. Pealeselle tuli luua ühes sõjaväega ka tootmisvõimeline tööstus ning korda seada hooletusse jäänud majandus. Kõik see surus väljapumbatud maal järjest uusi hiiglaülesandeid. Laevastiku jaoks puudus raha ja selleks, et uuesti käima panna laevaehitustehaseid, puudusid vastavad eriteadlased ning tehnikud. Tänapäeval on see puudus kõrvaldatud. Laevastiku ülesehitusega alustati juba 1927. a. Alul valmistati mõned ristlajad ja hävitajad, hiljem — üks liinilaev. Samal ajal seati korda ja laiendati ka laevaehitustehaseid. Ehitustöö ja tehnilise võime tõstmine käisid käsikäes. Valmistati uusi laevu ja sõidukeid, järgnesid ümberehitused

ja moderniseeringud ning 1932. aastast peale ehitab N. Vene oma laevatehaseis juba torpeedopaate, allveepaate ja muid väiksemaid laevu.

Ka siin on tunda viisaastaku süsteemi. Esimese viie aasta kavas seisab vähemate sõjalaevade ehitamine. Sellega peab loodama eeldused teise viie aasta kava jaoks, mis näeb ette lahingulaevade, raskete ristlejate, lennukite emalaevade jne. ehituse. Kui võtta arvesse ülalmainitud nõukogude tonnaži nõudmist, siis ilmneb brutaalse selgusega surve, mida hakkab N. Vene juba lähima il aastail avaldama niihästi Balti kui ka Musta mere rannikul ning Kauges-Idas asuvalle mereriikidele.

On teada, et N.-Vene on tellinud esimese 35.000-tonnilise lahingulaeva Inglismaalt. On küsitav, kas see just tähendab laevatehaste ja ehitajate piiratud tootmisvõimet. Tõenäolisemana näib, et seda dikteerib ette merejõudude ülesehitamise alal valitsev pöörane kiirus. Viimast oletust kinnitab omakorda asjaolu, et Nõukogude laevatehased tarvitavad suurel määral ka inglise insenere ja tehnikuid.

Mida N. Vene senini on saavutanud, eriti kergete sõjalaevade ehitamise alal, on tõesti tähelepanuväärne. Praegu on N. Vene laevastikus neli liinilaeva 1911. a., igaüks ümarguselt 24.000-tonnilise veeväljasurvega ja kahesteistkümne 30,3 sm, kuuteistkümne 12 sm, 6-e 7,5 sm õhukaitsekahuriga ja 4-ja torpedoaparaadiga. Pealeselle on igaüks neist varustatud kahe lennukiga. Neist laevadest asub üks Mustal merel, kuna teised kuuluvad Balti mere laevastiku koosseisu. Kõik need laevad on põhjalikult moderniseeritud — nende võitlusvõimet ja tugevust ei tohi kuidagi alahinnata.

Ristlejad, peale ühe vananenu, on koondatud Mustale merele. Nende hulgas on üks raskeristleja 8030 t. veeväljasurvega, nelja 18 sm, nelja 10,2 sm, nelja 3,7 sm õhukaitsekahuriga ja kahesteistkümne torpedoaparaadiga. Ülejäänud kolm, igaüks ümarguselt 6600 t. veeväljasurvega, kuuluvad kergete ristlejate klassi ja omavad viisteist 13 sm, kaheksa 7,5 sm õhukaitsekahurit ja samuti kaksteist torpedoaparaati. Kaks 7000 t. ristlejat on praegu ehitusel.

Hävitajaid on N. Venel 22. Igaüks tonnažiga 1200 kuni 1400 t. Igal neli kuni viis 10,2 sm kahurit, keskmiselt üheksa torpedoaparaati ja seadeldis 40 kuni 60 miini hoiuks. Edasi on veel ehitusel neli hävitajat — igaüks umbes 2000 t. veeväljasurvega. Kümnel uemal torpeedopaadil on veeväljasurve igaühel 470 t.

Kõige tugevamini ilmneb N. Vene relvastuspüüd allveepaatide ehitamisel. Peale 14 vanema 500 t. paadi on neil praegu moodsaid allveelaevu 90, kogusummas 50.000 t., pealeselle veel ehitusel olevad paadid. Kindlasti on praegu Balti merel 40 allveelaeva mitmesugustes tüüpides ja Kauge-Idas umbes 25 tk. Vähemad jõud asuvad Mustal merel.

Miski ei selgita N. Vene sihte rohkem kui asjaolu, et Prantsusmaa allveelaevastikule, maailma vägevaimale, on venelased arvult juba järele jõudnud.

Kokku võttes saame N. Vene merejõududest järgmise pildi.

Liik	Valmis		Ehitusel		Kokku	
	Arv	Tonnaž	Arv	Tonnaž	Arv	Tonnaž
Lahingulaevu . .	4	93.786	1	35.000	5	128.786
Raskeid ristlejaid	1	8.030	—	—	1	8.030
Kergeid ristlejaid	4	25.494	2	14.000	6	39.494
Hävitajaid ja torpeedopaate . .	32	32.816	4	8.000	36	40.816
Allveepaate . .	104	57.857	?	?	104	57.857

Valmis ja ehitusel laevade kogutonnaž 274.983t.

Edasiarenev relvastustendents on küllaltki märgatav ning muutub lähemal aastail veelgi märgatavamaks. Kelle vastu need relvad sihitud on, seda on N. Vene riigimehed väljendanud küllaldase avalikkusega üsna sageli. Ja kuigi N. Vene peab silmas pidama kolme merefronti, lasub kahtlemata siiski raskuse keskpunkt lääne orientatsioonil.

Siinjuures ei tohi unustada ka asjaolu, et Nõukogud on saanud vajalisi kogemusi maailmasõjast. Nad on oma äsja loodud tööstusega, mis on võimeline rahuldama ka tunduvalt suurenenud nõudeid, teinud end kõrgeimal määral muust maailmast sõltumatuks. Tooraineid, missuguste lõpmatu rikkus maailmasõjas jäi praktiliselt kasutamata, võib praegu ümber töötada oma maal, nii et N. Vene pole enam sunnitud vedama sisse valmistooteid ja sõjavarustust. Kui on kindel teadmine, et sõjakorral sõjajõud võivad täiesti oma käest varustatud saada, mis muidugi eeldab peale tööstuse, muuseas ka transpordi laitmatut tööd, siis võivad võtta enamlike maailmarevolutsiooni ekspansiiivsed jõud ühel heal päeval väga ohtliku suuna. Ent ka punalaevastikule seejuures antakse mõdukamaid ülesandeid, seda näitavad küllalt selgesti etteoodud relvastuse ettevalmistused.

*

Punane lennukivi astub sõjakorral kohe tegevusse ning püüab sooritada oma hävitustööd juba ammu enne seda kui N. Vene motoriseeritud üksused on jõudnud rünnatava maa piirideni.

Õhusõjapidamise tendentsi kinnitab lennueskadrillide suur arv. N. Vene lennukiväes on praegu üle 50 pommituslennukite, 40 hävituslennukite ja 10 lahinglennukite eskadrilli. Neile saajale eskadrillile seltsib veel 30 luurelennukite eskadrill. Lahing- ja luurelennukite jõudu tõstavad omakorda veel iseseisvad lennuüksused, millistes on kogusummas 1000 lennukit ning mida saab kasutada kas otseses õhusõjas või muudel sõjalistel operatsioonidel. Nõukogude õhujõude võib praegu arvestada 6000 lennukile. Siia hulka on arvatud ka reservid, mis osalt koosnevad vanematüübilisist masinaist.

N. Vene lennukite võimete ja vastupidavuse kohta on palju kirjutatud ja vaieldud. Mõnikord on hinnatud Vene lennukiteid samaväärseteks Euroopa ja Ameerika masinatega, teinekord on neid jällegi alavääris-

tatud. Õigus peitub aga kuldses kesktees. N. Vene lennukitööstus pole veel jõudnud Euroopa ega Ameerika tasemeni ega pole näidanud ühestki küljest samaväärseid konstruktsioone. N. Vene lennukitööstus on siiski end imekspandavalt lühikese ajaga arendanud algelistest katsetest kaugeleulatavasse rippumatusse välismaa konstruktsioonidest ning lennukikerede kui ka mootorite iseseisva ehitamiseni. See mõne aasta vältel teostatud saavutus laseb oletada, et N. Vene püüab lennukite ehituses järele jõuda lääne-riikidele. Ka sellel alal maksab Nõukogude Liidu juhtidelt töötavatele massidele visatud õhutav lööklaus: „Mitte ainult järele jõuda, vaid ületada!“

Lennuväele vajalise lennu- ja maapersonaali väljaõpetamisele pööratakse suurimat tähelepanu. Üks õhusõjakaadeemia, kaks kõrgemat sõjakooli, kolm teoreetilist sõjakooli, 16 kooli sõjaväe lendureile ja veel 110 vähemat sõjakooli hoolitsevad sõjaväe lendurite ja spetside teoreetilise ja praktilise väljaõppe eest. Erilised uurimisinstituudid moodsaimate katsekodadega on lennukite ehituse edasiarendamise teenistuses. Eriline ühing „Osoaviohim“, 13 miljoni liikmega, teostab õhuspordi propagandat laiades rahvassides ja ka 1500 koolis noorkommunistide väljaõpet puri- ja mootorlennus, samuti ka laiadele rahvassidele langevarjuhüppeid, et hankida inimateriaali punalennuväe uuele relvalliigile — langevarju-gruppidele.

Nõukogude marssal Tuhhatševski mainis hiljuti, et juba praegu on neil olemas 60.000 väljaõppinud „parašütisti“ — langevarjuga allahüppajat. See arv, mille suurus on otse rabav, saab selgemaks, kui jälgida langevarjuspordi arengut, alates 1930. aastast.

Langevarju käsitamisel õpetati välja:

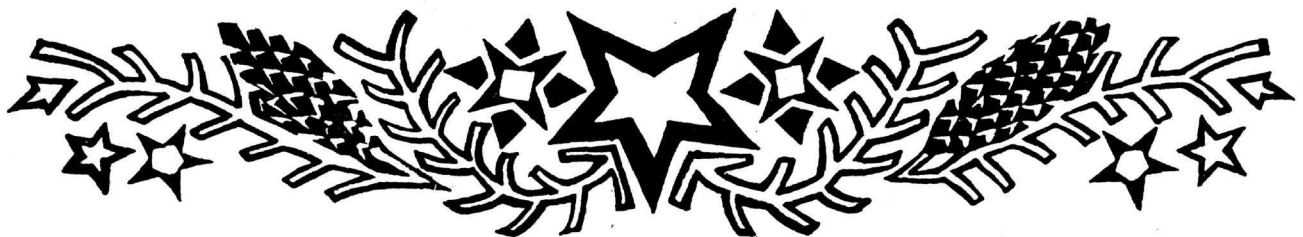
1931. a.	100 meest	— naist
1931. a.	600 meest	2 naist
1932. a.	2.800 meest	6 naist
1933. a.	18.000 meest	9 naist
1934. a.	48.000 meest	20 naist

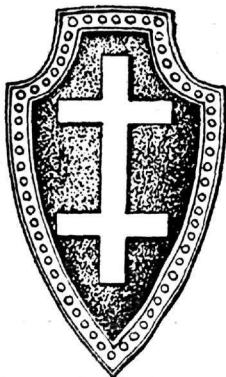
„Osoaviohimi“ tegevus sel alal on ülemaaline. Praegu on ühingul 900 langevarjuhüppetorni harjutuste jaoks. „Osoaviohimi“ langevarjuhüppe osakonnal oli 1. jaan. 1934. a. üle 22.000 liikme.

Massiline allahüppamine langevarjudega sooritati esmakordselt 1933. a. Moskvast. Tookord riiklikul lennupäeval, 18. augustil, hüppas ühest suurest lennukist ühel ajal välja 62-meheline langevarju meeskond. Sellest peale on langevarjuga allahüppamine arenenud niikaugele, et viimaseil punaväe suurmanöövrel Kiievi ümbruskonnas lasti langevarjudega alla juba terveid väeosi kuni rügemendi suuruses, samuti ka raskeid kuulipildujaid ning isegi kahureid, pealeselle veel välikööke ja sidekoeri — seades need maa peal uuesti lahingukorda. Langevarjuga maandumise korral vaenulisele maa-alale peab maanduja mõjuma seal elanikele sõjavastase propagandaga, teostama töötakistusi ja, kus võimalik, toimetama õhkulaskmisi. Maandumistega võitluspiirkonnas täiendatakse kriitilisi frondikohti uute varuosadega, takistatakse lahingutegevust raudteede, sildade, laskemoona-, kraami- ja toitlusladude, lennugaaride ja kõrgemate staapide õhkulaskmisega. Langevarjumeeskondade kaugemaleulatuvaks ülesandeks sõjategevuse piirkonnas on vastase taganemisteede äralõikamine, jõgede üleminekukohtade ja kitsuste vallutamise, kust taganev vastane peab läbi minema.

Langevarjuspordi areng rahvaspordiks on selge tõendus suurest huvist, mida N. Vene elanikkond tunneb oma maa õhujõudude kõvendamise vastu. Oma lennukitööstuse ülesehitamisega, konstruktorite ja tehnikute väljaõpetamisega, lendava koosseisu ja eriteadlaste massilise ettevalmistamisega ja lõpuks ka kogu elanikkonnas valitseva vaimustusega lennuspordi ja õhurelvade vastu kasvab Nõukogude Liit peagi üheks esmajärguliseks õhusuurriigiks. Seega aga suureneb ka hädasoht, mis juba praegugi ähvardab Euroopat punalennuväe kallaletungide näol sõjakorral.

H. N.

MIDA LEEDUS ON NÄHA JA KUULDA

Pisimärkmeid meile nii lähedasesest maast

Meil on leedulastega vähe kokkupuuteid ja rahvassuhteid teab Leedust õige vähe. Sama võib ütelda ka vastupidiselt. Leedus ringi liikudes võib siiski tähele panna, et seal tuntakse meid rohkem kui meil neid. Seepärast, et paljud leedulased, peaaegu kõigilt aladelt, on käinud meil ja meie elu tundma õppinud.

Kohtad ajakirjanikke, iga teine on ühel või teisel juhul külastanud meid kas lühema või pikema aja kestes. Samasugune olukord on kaitsevälaste, agroomide, kirjanike, õpetajate ja teistega. Neil on meist hea informatsioon. Kõige enam võivad nad kinnitada meie ja leedulaste käitumist üksteise suhtes kui enam-vähem ühe hingelaadiga inimeste vahel. Need, kel on olnud kokkupuuteid, on saanud Eesti sõpradeks ja vastupidi. Arusaadav, et niisugune mõtlemisviis on esindajailt kantud aast-aastalt ka rahvasse ja seal, kus eestlast nähakse esmakordselt, tuntakse su vastu enam huvi kui vahest mujal, teisel maal ja riigis.

Loodud olukord paneb ka meid selles suunas tegeutama, sest ainult vastastikusel hindamisel ja tundmises suudame tulla teineteisele lähemale.

*

Meil ollakse Leedust natuke teissugusel arvamisel kui see on tegelikult. Nimelt on jäänud nende riigi rajamise aastad meele ja, loomulikult, samad tähelepanekud kantud üle ka Leedu tänapäeva. Nii nagu meiega, on ka leedulaste edu viimaste aastate ulatuses olnud ennenägematu suur. Need, kes külastasid Leedu 1920. a. ja teevad seda nüüd, ei tunne seda maad enam ära. Samuti on muutunud rahvas oma välisuselt ja loomulikult ka välisesinduslik osa.

Leedu kannatas iseseisvuse võitluses mitte vähem kui meie. Kuid ülesehitamise töös olid tal meist majanduslikult suuremad võimalused. Juba seepärast, et nende rahva arv on suurem, samuti ka maapind, ja neid aitasid välismaail elavad leedulased oma kapitalidega. Kuid niisamavõrra, mis nad majanduslike võimaluste poolest olid meist vahest paremas seisukorras, tõmbas tagasi nende haritud osa vähesus.

*

Selles olukorras edasi töötades on saavutatud väga palju. Leedu hüüdsõnaks näib olevat: mida teha, seda teha hästi. Ja nii näemegi, et paljud tühikud täidetakse sootu uuelaadselt ja suurejooneliselt. Leedulased on üles ehitanud oma pealinna — Kaunase. See oli kindluslinnake, kuhu võidi ehitada

ainult ühe- ja kahekordseid maju. Nüüd on kaks kolmandikku vanast linnast annud ruumi sootu uuele linnale. Kaunas on kõige uuem linn — uued tänavad ja uued majad. Tervete kvartaalide kaupa. Uus ehitustehnika sõna viimases mõttes ja ulatuses. Ühtlus ja puhtus stiilis teeb selle linna koduseks ja armsaks, keskmajablokkide osas ka võimsaks. Otse vaistab, kui seisad uue sõjamuuseumi hoone ees.

Ka teised majad asutustele ja eraisikutele on rajatud täiesti ühtlase ilme saamiseks.

*

Leedulased võivad olla uhked oma sõjamuuseumile, mis õigupoolest laieneb rahvassuuseumiks selle sõna kõige laiemas mõttes. Me võime uhkustada oma etnograafilise muuseumiga, kuid seejuures ei saa me oma rahvale ega teistele näidata rahva ajalugu algusest kuni nüüdisajani. Ometi on sel rahva-psühholoogiliselt suur tähtsus.

Nende muuseum pakub ajaloolise ülevaate Leedu riigi rajamisest alates. Seal näeme nende muinasaega kõigis esemeis. Näeme nende valitsejaid algusest nüüdisajani — maalid, pronksis ja gipsis. Nende ajalugu on jäädvustatud suurtes õlimaalides. Maalide kõrval vanad sõjariistad. Kõik kuni viimse sõjani (see kaasa arvatud) on jäädvustatud. Isegi hobused ja mehed oma mundrite faasides, kõnelemata sõjariistadest. Samuti on jäädvustatud nende riigitegelased ja tähtsaimad ajaloolised silmapilgud.

Rahvas, käies läbi niisuguse muuseumi, võib panna endale käe rinnale ja puhtsüdamlikult tunnustada: meil on minevik ja ka tulevik. Väljapanekute moodus sugereerib. See on suurem positiivse propaganda vahend kui ükski kõne või kirjutus seda suudab olla ja anda.

*

Nende noorus ja tänapäev? Ei ole siin koht anda hinnangut ega ülevaadet sellest. Kuid üldsõnaliselt võib ütelda nende presidendi sõnadega, mida ta nädal tagasi Klaipeda külastades ütles: „Meie olukord on rahutum kui ühelgi teisel Balti riikidest.“ Seda päris arusaadavalt põhjusil — välispoliitiliselt. Rahvas on selles viimseni teadlik. Eriti reageerib noorsugu.

Nende noorsugu on peagi kõik mundris. Mitte koolinoorus ja need, keda meil noorsoo all mõistetakse, vaid ka need, kel on aastaid kolmekümne ümber. Õpilased on infitseeritud samast vaimust.

Selle tagajärg? Leedu noorus ja keskpõlv mõtleb enesekaitsele. Nad on teinud suuri edusamme eralennuväe alal. Töötavad koos kaitseväe lennuväega, kuid jagavad aerodrome ja lennuangaare, kusjuures eralennuklubid valitsevad ja korraldavad endid ise. Ei olnud siis ka imeks panna, kui Leedu lendurid tegid võidukaid ookeanireise ja ümber-Euroopa lende. Need saavutused on rahvuslikud saavutused ja suure saali terve sein kujutab muuseumis nende saavutust nüüdsele ja tulevastele põlvedele.

Leedu eralennuasjandus kujuneb kahtlemata suu-
rimaks lendurite baasiks ja kaitseväe jõu tagavaraks.

Omapärast pilti selle töö alal pakub Niida purilendurite kool. Igal aastal lõpetab selle kooli üle paarikümne noormehe, kes heas looduslikes tingimustes saavad õppida purilendu, kuid samal ajal mõtlevad mootorlennule. Purilendureist on 90% alati need, kes lähevad üle mootorlendureiks ja nii saab eralennuasjanduse endale järjest värsket verd juure.

Ei ole ilusamat kohta purilennuks kui Niida. Lennukid viiakse kõrgele liivamägedele ja sealt kannab tuulehoovus need sinavasse õhuvalda. Suure innuga on noored selle spordi küljes. On tekkinud purilennu rekordsport, kus kestvuslennus on saavutatud maailma parimaid tagajärgi. Kooli angaarides seisavadki need rekordi saavutanud lennukid ja iga koolipoiss, kes seal ehitab uusi lennukid ja teeb nendega katseid, ihaldab saada neidsamu tagajärgi, mis on saavutanud tema eelkäijad. Võistlusind on nii suur, et iga proovisõidu järele saab parim õpilane-võistleja preemia — puust mõõga, mis ripub parima õpilase voodipähtsis. See puutub igale internaadis olijale silma ja virgutab parima õpilase sümbolse eseme endale võitmiseks. Iga tööpäev lõpeb paremate tagajärgedega kui eelmine.

*

Juhtisin just tähelepanu neile osadele, mis kaitseliitlasi huvitavad esijoones. Kuid Leedu edutee on omapärane ka kõigil teistel aladel. Nii võime nende ainukeses, kuid määratusuures sadamas näha laevamüra-
kaid, milledest üks kuulub leedulasile, kuid teised inglise laevaliinile, mis võtavad paarkümmend sammu eemal seisvast külmutushoonest peale Leedu peekonit, võid ja mune ja viivad otsejoones Londoni. Me näiteks oleme seepärast igal aastal nukrust tunnud ja vihastanudki, et meil puudub kindel laevaliin, mis lubaks meie saadusil otsejoones jõuda inglise turule ja alles seal üksikostja kätte Eesti kaubana. Kuid meil pole veel jõutud nii kaugele. Leedu karjamajandus kasvab aast-aastalt. Tänavu juunis oli Leedu iseseisvuse kestes kõige kõrgem võitoodang. Nüüd olakse juba nii kaugel, et küllalt suured ja avarad külmutusmajad, kus töötavad Balti maade kohta kõige suuremad masinad (ehitatud Fr. Krulli juures Tallinnas), ei suuda enam kõiki saadusi vastu võtta, vaid külmutushoonet tuleb poole võrra suurendada.

Nende võitootjad ja keskorganisatsioonide juhid on meie olukorras teadlikud. Nad on käinud meil õppimas. Kuid nad võivad meist peagi ette jõuda. Neil on suur hoog sees. Kui nad vabanevad kõige suuremast pahest, mis on omane meilegi — talvise ja suvise produktsiooni suurest vahest — siis on maksimum käes ja rahvamajanduslik edu kindlustatud.

*

Nende põllumees, kes vabariigi algaastail oli meie põllumehest vahest mahajäänud, on suurte sammudega edasi läinud. Selleks on aidanud kaasa asunikud, kes ohvitseridena ja teiste enam laiema silmaringiga inimestena on viinud palju uuendusi põllumajandusse. Ka on palju eeskujuna annud endised mõisasüdamed, mis on jäänud endiste omanike kätte, kuid vaevalt nende käes püsivad, sest väikemaapidamine ei võimalda ikkagi endiste eluviiside jätkamist, mida sealpool siiski harrastatakse ja noobliks jooneks peetakse. Paljud mõisasüdamed on läinud juba leedu talupidajate kätte ja paljud on minemas.

Hariduse tõusule maal on suunatud suurt tähelepanu. Kuid haritlased ei taha maal veel jääda paika pidama. Umbes sama seisukord nagu meil 6—7 aastat tagasi. Alles viimasel ajal on märgata vähehaaval mentaliteedi muutust. Seda teeb jällegi elu ise. Nagu meilgi. Neil oli haritlastest puudus ja seepärast leidsid haritud jõud palju paremaid äraelamise võimalusi linnades kui maal. Loomulikult ei tahtnud mahajäänud maale ja halvematesse tingimustesse keegi minna, kui paremaid oli saada. Linnades tekkiv haritlaste pealekasv ei ole nüüd enam leidnud niisuguseid elamise võimalusi, nagu enne ja olukord hakkab maa ja linna vahel muutuma normaalsemaks, mis sunnib haritlaskonna ülejäägi minema maale.

Ka valitsusvõimud teevad kõik, et tõsta maa kultuurilist tasapinda. Noorsoo organisatsioonidele on tehtud ülesandeks edasiharimist pidada esiplaanil. Ja nii sünnibki uus noorpõlv, kes viib end ise hariduslikult kõrgemale ja tunneb endaga koos kasvanud kultuursemaks muutuvat küla koduna.

Viimaste aastate pingutused ei ole olnud viljatud.

*

Need on üksikud pildikesed ja muljed, mis on jäänud meele Leedus rännates. Nende kaudu saab vastata nii paljudele küsimustele, mis esitatakse nendele, kes on külastanud Leedut. Leedust huvituid on rohkem, sest nagu algul tähendatud, tunneme Leedut siiski vähem kui vahest meist kaugemal asuvaid maid ja rahvaid.

Ometi on meil minevikus olnud ühine ajalugu, ühised huvid olevikus ja tulevikuski.

A. Peel.

Järgmine „Kaitse Kodu!“ number ilmub Sakala manöövri puful 26. sept. s. a.

Koera vaimseid omadusi ja uue, meie oludele vastava tõu muresemisest

Koera ülesanded muutuvad päev-päevalt mitmekesisemaks. Koeri leidub kõikjal ega ole maailmas kohta, kus koer ei elaks. Vastuvaidlemata on koer kõige vanem koduloom. On palju vaieldud ja vaieldakse veel tema põlvenemise, kuuluvuse ja inimkonna teenistusse astumise üle. Tõenäoliselt tuleb hunti pidada ta esiisaks, kuigi on kuulda hääli selle vastu.

Juba kiviajal oli n.-n. vaiehituste koerte tõug ja kiviaja lõpupoolel arenes sellest tõust rabaspitside tõug. Kuidas ja millal eelajalooline inimene sellest metsikust tõust endale esimese kodulooma kasvatas, jääb meile teadmatuks.

On aga tõestatud, et kiviaja inimene, kes elatas end jahist, evis abilise koera näol. Hiljem, kui inimene pikkamööda kodustas teisi metsloomi ja sai karjakaasvatajaks-põllumeheks, tegi ka koer need peremehe elumuutused kaasa. Vastavalt elutingimustele ja elunõudeile kujunes koera iseloom ja temale tuli järjest uusi ülesandeid juure.

Koera astudes inimese teenistusse oskas inimene koera kaht põhiloomuomadust ära kasutada ja edasi arendada — need olid ta jahilised ja ühiskondlikud kalduvused. Jaht oli ülalpidamise abinõuks ja ühiskondlik vajadus sobis kooseluga inimeste juures. Koerte tõug elab alati hulgaviisi koos. Tullis inimese juure ei pida- nud ta loobuma oma ürgomadusist. Jahil käis ta koos inimesega, kusjuures toitmine muutus hõlpsamaks ja ühiskondlik vajadus leidis rahuldust. Ta ei kannatanud igavust.

Inimene oskas arendada koeras neid loomupäraseid omadusi, eriti oli vaja temas edendada valveteenistust. Pikkamööda koer õppis valvama oma peremehe kodu, ta karja; oli jõutud niikaugemale, et jahil koera poolt tabatud saak ei olnud mitte tema oma, vaid peremehe oma. Hiljem pidi koer karja hoidma ja kaitsma, selle asemel, et seda murda (muide, need atavistlikud kal-

duvused kergivad esile küll meiegi päevil). Koera arenemine on käinud käsikäes inimese arenemisega. Koera arukus ja talplikkus on otse üllatav.

Näiteks suudab üks head tõugu Senneni (Saksa) karjakoer hoida 400—500 lammast väikesel karjamaal. Laialdastel karjamaadel võib üks Senneni koer karjata mitmesajapealist looma- ja lambakarja, ilma et inimese abi vaja oleks. Ta sunnib sõnakuulmisele kõiki loomi — tõrkjas lehm alistub, kui teda kannast puretakse, pulli taltsutab ta ninast kinnivõtmisega ja sageli peab tõrkjas loom, et vabaneda, maha heitma.

Ka Ungari puli-tõugu karjakoer toimib samuti. 300-pealist karja pustas karjatada ei ole talle üle jõu käiv. Metsikut pulli taltsutab ta paremini kui inimene, julge haardega lööb ta hambad pulli ninasse ja sunnib teda maha heitma. Muidugi ei saa iga peni sellega toime, vaid ainult selleks spetsialiseerunud tõukoerad.

Iga „kutseoskuslik“ koer peab omama erilise ande ja erilisi omadusi. Need omadused ja andekus on erinevad üksteisest vastavalt kutseile — politseikoeralt nõutakse teisi omadusi kui sanitaar- ja sõjakoeralt. Karjakoera omadused on jälle lahkuminevad verekoerte omist. Raudteekoeralt aga nõutakse eelmistest sootuks erinevaid omadusi.

Raudteekoerte kasutamine on kõige uuem koerte teenistuse kasutamise viis. Praegu „teenib“ Saksa raudteel 800 koera ümber, kes on tegevuses kauba- jaamades, mitmesugustes ametiruumides, kaubavaguneis ja liiklemisteenistuses. Nad ei ole mitte üksnes välja koolitatud kraamivaraste, kassaröövlite ja liinilõhkujate püüdmiseks ja eemalehoidmiseks, vaid nad peavad ka käsu peale laoruumid, kaubavagunid läbi otsima, et kas sinna ei ole endid peitnud kahtlased isikud, ja haukumise ja sellest teatama, või jälle aeglaselt

liikuvale vedurile hüppama ja märku andma rongi peatumiseks. Säärane koer peab oskama vahet teha hariliku liini ja kõrgepingevooluliini vahel. Ta ei tohi kõrgepingevooluliini puudutada. Ühe sõnaga, säärane koer on omaette spets. Kuni ta saavutab vastava „tehnilise“ oskuse, peab ta saama „tehnilise“ ettevalmistuse, mille lõppedes ta peab ka sooritama eksamid ja katsed oma kutse alal. Koerale ilmtingimata vajalised omadused on sõnakuulelikkus, sõbralikkus ja tööind, siis võib temast midagi välja koolitada. Koerte juures tuleb ette loomupärast julgust, terasust, visadust, kurjust, pehmeloomulisust, kartlikkust, laiskust ja harukordset argust. Siia kuuluvad veel temperamendi erinevused nii üksikute eksemplaride kui ka kogu tõu juures. Ka sünnipäraseid flegmaatikuid tuleb ette — neid omadusi tuleb kasvatajal kõigepealt silmas pidada.

Koera paljud iseloomuomadused vihjavad hundile kui ta vaimsele isale. Prof. dr. B a s t i a n S m i d kõneleb oma tähelepanekuist hundi üle järgmiselt:

Minu hunt arendas ise, ilma õppuseta, kõik hoovi-koera omadused. Seitsmekuiselt oli ta valvel, et võõras teadmata aeda ei satuks, s. o. ta teatas igast aia-küllastajast lühikese, ühesilbilise klähvimisega. Ei tohtinud ka keegi mind puudutada. Aed, kus ta asus, oli tema arvates ta omadus nagu ta söögitops ja kuutki. Ka see on ju koera komme, et kui ta teinekord minu jalutuskepiga või luuaga ümber jooksis, siis lõpuks selle minu jalgade ette maha pani. Alati ta küll ei toonud mulle kõiki esemeid vabatahtlikult, vaid narris mind nende äraandmisega, nagu see ka koertel sageli on kombeks. Kuid ei näi olevat kuigi raske teda aporteerimiseks välja koolitada.

Täiesti koeralikult, täis alandust, roomas ta minu juure riidlemise puhul. Mängusõpradeks olid talle meelsamini lapsed ja ka talle sümpaatsed täiskasvanud.

Ainult häälitsemises on hundi võimed õige piiratud, selle vastu on aga koeral võrdlemisi suur „sõnade“ ta-

gavara. Koeral on kõigist koeraliste perekonda kuuluvaist loomadest kõige mitmekesisem häälitsemise ulatus. Koera keeles on 30 isesugust häälitsemise viisi, kusjuures iga häälitust saadab vastav üks ja sama kehaliigutus või -hoid. Koerte mäng on alati lärmikas. Kuigi nad mängivad üksi kas puutükiga, riideräbalaga või mõne säärase esemega, siis ikka käib sellega kaasas kas või üsna vaikne urin. Teistega koos mängides on lärm alati suur.

Koera meeled on hästi arenenud, kaugelt kõige ees on haistmine. Inimese nüri haistmismeel ei tule võrdlusena üldse kõne alla. Näiteks eraldab koer kunstliku ja ehtsa muskuse lõhna. Ka võib ta tosina mitmesuguse kemikaali seast leida kohe nõutava. Pole siis ime, et koera jälgedeajamise and on suurepärase. Ka võivad koerad eraldada haisu järgi teisi koeri üksiteisest. Kuid inimeste eraldamise annet jälgede järgi ei ole koertel sündides. See tuleb õppuse teel neile külge kasvatada. Iga koer ei ole selleks võimeline. Koertel on haistmismeel peaorienteerumisevahendiks. Sellepärast koerad nuusutavad isegi silmadega nähtavaid esemeid, nagu puid, pöösaid, laudu, riideid, inimesi jne.

Ka kuulmises on koerad inimesist kaugelt ees, nimelt kuulevad nad 16 korda inimesest paremini.

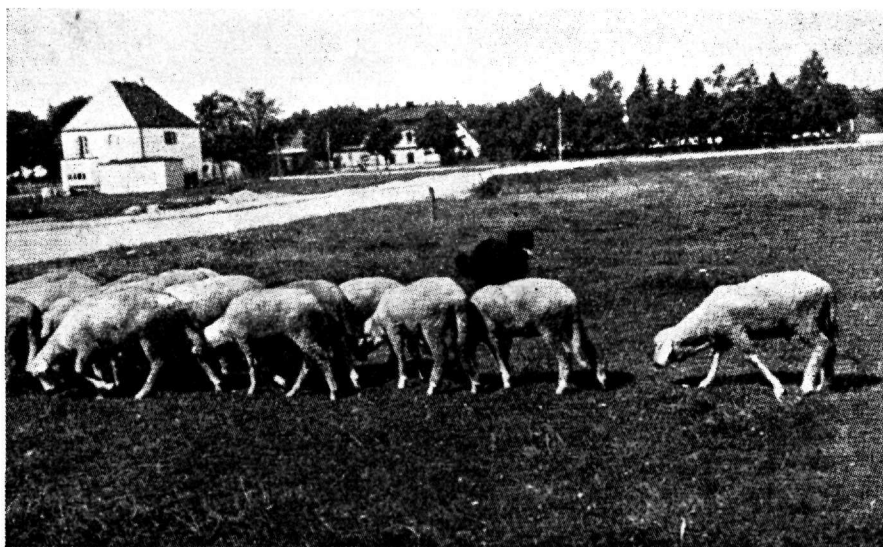
Ühe meelega, nägemisega, ületab aga inimene koera, eriti kaugenägemises. Sama prof. Smid'i katsed tõendavad seda. Professor on katsetanud 14 lambakoeraga ja neist on ainult kaks näinud 810 meetri kaugusel jooksvat meest. See on ka üldse kõige kaugem ulatus koera nägemises. Mõned neist katsetatavaist koertest nägid alles 400 meetrit, mõned isegi 100 ja veel alla selle. Katsete juures mõõdeti kaugust kuulipilduja Zeissi kaugusemõõtjaga.

Oma peremehe tunnevad koerad, ja ka veel üksikud, kõige rohkem 150 meetrit, mõned alles 10 meetrit.

Peale nende meelte omab koer veel suurepärase orienteerumismeele. Nad oskavad kauge maa tagant eksimata koju minna.

Võin omast elust kõnelda ühe juhtumi. Aastate eest sain kingituseks ühe Gordonisetteri, üle kolmekümne kilomeetri oma kodust eemal. Öhtul sõitsime kinnises autos välja ja ka mitte otseteed, vaid hoopis suure ringiga. Näha ta teed ei võinud, kuna ta magas auto põhja peal. Haista polnud tal võimalik. Mõne päeva möödudes pääsis setter lahti ja oligi kadunud. Mõni tund hiljem kõlistati ja öeldi, et koer on vanasse kodusse tagasi tulnud...

Ka omab koer suurepärase mälu, kord käidud teed ei unusta ta nii pea. Ka isikuid, kellega koer kokku on puutunud, mäletab ta aastaid — olgu siis heast või halvast küljest. Samuti on koerad head inimesetundjad — halva iseloomuga ja paha inimesega koerad meeleldi ei sõbrusta.

Eeskujulik karjakoer

Koondunud tähelepanu

Kõigest järeldub, et koerad omavad väga kõrge intelligentsi, võib ütelda, et ta vaimne areng on loomade seas esirinnas. Kas koer mõtleb või täidab ta oma toimingud ja ülesanded päritud instinkti ja kätteõpetatud šablooni järgi, see on küsimus, mille üle on palju pead murtud. Aga miks koer ei võiks mõelda? Omajao mõtleb ta kindlasti, kõik toimingud ei sünni tal ometi instinktiivselt ega dressuuri survele.

Olen tähele pannud, et ta taipab inimeste kõne mõistet. Koer lamab laua all. Kõneldi omavahel üht ja teist, muu hulgas öeldi, et „ei tea, mida sellele anda, kes laua all on“. See oli öeldud samas toonis ja niisama kõvasti kui teinegi jutt.

Vaevu jõuti need sõnad ütelda, kui koer vastas sellele sabaliputamisele.

See äratas tähelepanu. Katsetati just nimelt temaga. Kui jutt temasse puutus, reageeris ta kohe sabaliputamisele. Ei nimetatud sealjuures sugugi ta nime ega väljendatud millegagi, et jutt on temast. Ta pidi aru saama kõnelemisest, et jutt on just temast.

Mitte kõik koerad ei oma ühesuguselt arusaamist ja intelligentsi, kuid leidub eksemplaare, kes haruldaselt hästi mõistavad inimeste meeleolusid, kõnelusi — kas nad taipavad seda mõistusega või vaistlikult, see on iseküsimus.

Praegu kasutatakse üha enam koerte abi. Politseis on meil koerad ammugi tarvitusel, samuti piirivalves. Välismaal, eriti Saksas, on kaitseväge teenistusse rakendatud palju koeri ja kindlasti täidavad nad oma ülesandeid hästi, neist on kindlasti suur abi. Saksa sõjavägi koolitab ja õpetab oma koeri Kummersdorffis. Seks otstarbekas on seal asutatud ainulaadne koerte kool maailmas. Sinna saadavad kõik Saksa sõjaväe üksused oma neljajalgse meeskonnad väljaõppeks ja täienduseks. Õppus kestab kaks kuud — see on nii-ütelda koerte kõrgeim kool. Eelõppuse ja treeningu saavad nad väeosade juures. Maailmasõja kogemused näitasid, et sõjaväe koerte peale raisatud energia tasub end ära.

Praegu on peaaegu iga Saksa sõjaväe üksuse juu-

res koerte osakonnad, sest kevadel, kui Saksa väed reokupeerisid Rheinimaa, olid iga sõjaväe üksusega kaasas sõjaväekoerad. Tuvidepargid ja koerakasvandused kuuluvad moodsa aja kaitsevahendite hulka. Ja koertest on kindlasti suurem tulu kui tuvidest. Nad on taibukamad ja osavamad. Politseis ja piirivalvel on meil koerte kasvandused, kes varustavad koertega neid asutusi. Neid ühiskondlikke ülesandeid täitma on rakendatud meil Saksa lambakoerad ja dobbermann-pintšerid. Need on koerad eri ülesannete täitmiseks. Kus meil aga on koertest põud, see on maa — igasuguseid murisid on küllalt, aga üht otstarbekohast koeratõugu pole meile veel soetatud. Arvatakse, et koer on koer ja et milleks üldse koera vaja on.

Tegelikult on aga heade talukoerte järgi suur vajadus. Meil ei ole nähtud ühtki eeskujulikku talukoera, kes oleks karjane ja majahoidja-valvur. Kas ei leiduks säärast asutust, kes võtaks tõesti heade talukoerte muretsemise enda peale?

Meil on küll olemas kennel-klubi, aga see tegeleb rohkem uhkus- ja lõbukoerte arendamisega kui korraliku maakoera soetamisega.

Omal ajal levis hundikoera tüüp. See on nüüd kümnet sorti koertega segunedes annud alaväärtusliku koeratüübi, kel on metsikud instinktid esiplaanile kerkinud — järjest on kuulda, et siin ja seal on koerad murdnud loomi ja lambaid.

Tuleb tuua uus maakoera tüüp — kas Saksa lambakoer, Senneni koer, siberi tõugu laika või mõni teine sobivam tõug — ja praegune murdjate tüüp hävitada. Arvan, et oma iseloomu ja füüsiliste omaduste poolest oleksid vahest laikad kõige sobivamad, ehkki neid on raske saada.

Oma töu tublimaid esindajaid

Tabral Turka

Veste Vabadussõjast
Jaan Rimpel.

(K. K.! nr. 17. ja 18. järg.)

Sel kombel oli juba ligi nädal seistud ühel positsioonil ja ratsapolgul ei olnud peale luuretegevuse midagi teha. Siis ühel päeval tuli jalaväelasi lisaks, tõiseid habemikke ja särasilmalisi noorureid. Kõigil varrukal surnupealuu-märk: partisaanid, kuperjanovlased. Mehed olid lõbusas tujus ja kõigil võis silmist lugeda tahet anda punaseile tupe peale.

Ja läsksi siis madin lahti. Ratsapolk sai ülesande vasakul olevat sood läbistades tungida vaenlase seljataha ja püüda teda seljatagant atakeerides tekitada segadust, samal ajal kui eest ründavad teda meie jalaväe ahelikud.

Poole öö ajal väljus polk külast ja asus määratud seisukohale. Üldine pealetung pidi algama hommikul kella kuue ajal.

Soo, mis tuli läbistada, oli täis põhjatumaid pealt rohtunud laukaid ja sellest oli tingitud äärmine ettevaatus, et mitte hobustega laugastesse ajada, kuna sel juhul paratamatult tekkiv kära võiks vaenlasele avastada meiepoolded kavatsused. Liiguti siis äärmiselt ettevaatlikult ja kõik polnud veel üle, kui juba paremal algas ragin.

Rünnak oli alanud ja nüüd oli kiire tegutsemine vajaline. Väljasaadetud luure töi teate, et vaenlast varitsemas pole. Kuna enamlased pidasid sood nüüd, kevadel, läbistamatuks, oli see külg neil lahtine. Selle peale oligi rajatud kogu plaan, ja nähtavasti täiesti õnnelikult.

Lahingukära oli nüüd juba üldine. Enamlaste käes olevast külast kostis lakkamatu kuulipildujate podin, neil oli neid nähtavasti palju koondatud küla kaitseks.

Esimene eskadron sai käsu jalamaid küla rünnata küljelt, kuna polgu ülejäänud osa kihutas veel edasi, et vaenlast veel rohkem seljatagant üllatada.

Vaikides kihutas eskadron traavi küla varjavasse metsa. Harva kõlksatas mõni relv, puristas hobune ja vandus tasase häälega sõdur, kui närvlik hobune mõnd vempu tükkis tegema. Metsa jõuti ilma üllatuseta ja siin peatus eskadron. Kapten ja Lõhmus ratsutasid meeste rivi eest läbi.

„Peaasi, poisid, ei maksa karta. Me oleme neil sedavõrd äkki kallal, et nad ei jõuda suudki maigutada,“ manitses kapten mehi.

Ja Lõhmus lisas omalt poolt:

„Ära torka piigiga jooksvale mehele selga — ta bad alati seljakotti.“

Vana sõjamehena oli ta seesuguseis asjus kogenud.

Mehed kohendasid endid sadulais ja siis näitas kapten vaikides käega — edasi. Metsa oli läbistada umbes viis-kuussada sammu. Metsa ääre jõudes tahtis kapten juba rivi ümberkorralduseks käsu anda, kui pidurdas äkki hobuse nii, et see tagujalgele püsti ajas. Siit harvade puude vahelt võis silmata kogu lahingu käiku peaaegu takistamatult. Siiski ei olnud see põhjus peatuseks. Huvi oli koondunud sel hetkel hoopis teissugusele asjaolule.

Umbes sada sammu eskadronist, küla ja metsa vahel oli enamlaste kuuetolline patareid. Mehed askeldasid kahurite juures, valmistudes nähtavasti tulistamiseks. Patareid oli peaaegu täiesti kaitsetu, kuna rohkem polnud üldse mehi näha kui vaid kahurite teenijaskond. Ühe hetkega oli kaptenile olukord selge: patareid ei pääsnud mööda. See tuli enne võtta ja siis vast küla atakeerida. Sel juhul aga oleksid enamlased kuulipildujate tulega jõudnud hävitada kogu eskadroni. Ühtlasi oli aga märgata, et meie jalaväe ahelikud enamlaste tule all ei saanud edasi ja et nad nähtavasti rängas olukorras viibisid. Üsna küla läheduses, paremal, asetses kõrgustikul küün ja see oligi nähtavasti enamlaste kõige rohkem kindlustatud punkt, sest see valitses kogu ümbruse lagendiku üle ja sinna oli koondatud suurem osa kuulipildujaist. Selgesti oli näha, kuidas enamlased tulistasid meie ahelikku.

Samuti sai olukorrast aru ka Lõhmus ja enamik kogu meeskonnast.

„Tuleb tegutseda kahes osas,“ andis nõu Lõhmus. „Lubage minul osa meestega võtta küün ja kuulipildujad. Patareid ei aima kallaletungi ega saa end nii äkki kaitsta. Sellega tuleb kergesti toime.“

„Mis asja!“ hüüti meeste hulgast. „Me oleme neil enne kallal kui nad jõuavad kolmegi lugeda. Need torud on meie! Kahju, et ei tunne seda asjandust, küll kütaks külas põrgu kuumaks.“

Kapten nõustus, kuigi raske südamega. Pole naljasi rünnata mõnekümne ratsamehena tugevasti kuulipildujatega kindlustatud kaevikuid. Kuulipildujat on kerge käsitada ja mõne silmapilguga nad võivad hävitada ründajad. Teist teed aga ei olnud. Kõik olenes nüüd kiirusest. Lepiti kokku, et rünnatakse ühel ajal.

Lõhmusel tuli oma meestega ratsutada ettepoole, umbes paarsada sammu, siis pidi laskma kapten raketi rünnaku signaaliks, ja siis olgu jumalad ise meile armulised.

Lõhmus, oma meestega kohale jõudes, silmitses eelolevat küüni. See asetses veel umbes saja viiekümne sammu kaugusel. Punaste pead paistsid küüni ümber olevast kaevikust ja võis näha, kuidas nad ägedasti tulistasid võsastikku endi ees. Nähtavasti meie jalavägi asus võsas. Samal hetkel kerkis puude vahelt vihinal üles raket.

„Edasi!“ möirgas Lõhmus.

Ja maruiliina, võikalt kilades, kihutas kaksikümend ratsanikku metsa varjust lagedale, punaste kaevikuile peale. Jurka surus metsikult oma hallile kannused külgedesse ning kaela õieli ajades sööstis loom vägevate hüpetega edasi. Üks mõte läbis kõigil pea: rutem, rutem neile kallale, siis ei jõua nad oma tapamasinaid ümber pöörda.

Paar punast kargas kaevikust ja plagas küla poole; ülejäänud püüdsid palavikuliselt kuulipildujaid pealekihutavaile ratsanikele vastu pöörda, kuid oli juba hilja.

Nagu tormipuhang olid mehed seal. Otse kaeviku kaldal pidurdas Jurka hobuse nii, et looma tagujalad sügavale mulda vajusid. Hüpe, ja juba oli Jurka kaevikus kuulipildujate juures askeldava punaste jõugu kallal. Imeliku vihina löikas mõök õhku ja kõige lähemal olev noor, nahkjopis olev, punaväelane nuttis verd kaeviku põhjas olevatele õlgedele. Hambaid kokku surudes raius Jurka. Raskelt ja vihaselt. Korraks tundis ta, et midagi ränka rabas ta õlga, siis virutas keegi talle vastu nägu helkiva terasega ja ta parem silm valgus laubalt voolavat verd täis. Siis ei olnud ta ümber enam punaseid, ta nägi vaid üksikuid eemal jooksvat küla poole.

Ümber vahtides nägi Jurka, et küün oli võetud. Kolm meie meestest lamasid liigutamatu koos punastega kaeviku põhjas. Lõhmus kükitas mõni samm eemal ja püüdis käega pühkida verd laialt, üle näo ulatuvalt, haavalt. Ülejäänud mehed silmitsesid, nagu Jurkagi, imestanult ümbrust. Ei tahetud nagu uskudagi, et küün oli võetud. Muskli pinguli oodati, et need lamavad mehed kallale kargavad.

Need ei saanud seda enam, aga külast ligines jooksusammul tugev ahelik.

„Punased tulevad! Poisid, laseme jalga!“ karjus keegi meestest.

„Hobustele, ruttu!“ käsutas Lõhmus üle kaeviku veere vahtides ja nähes, et siin vastupanu ei aita.

Vastupidiselt teistele aga toimis Jurka. Ta kargas sõnagi lausumata kuulipilduja kallale ja tiris selle üles kaeviku äärel.

„Linti!“ röökis siis.

Nüüd taipas Lõhmus, mida Jurka kavatses: ta oli ju õppinud kuulipildujat käsutama ja nähtavasti tahtis ta võtta punased tule alla.

„Linti!“ röökis Jurka

„Ruttu, ruttu, poisid. Aidake Jurkat!“ möirgas ta, karates ise haavast hoolimata appi.

Silmapilguga oli kuulipilduja laskekorras ja kilbi varju kükitades vajutas Jurka pöidlal päästikule.

Umbes viie- või kuuekümne sammu kaugusele jõudnud punaste ahelikku rabas äkki maruline, tabav kuulipilduja tuli. Polnud Jurkal aega sihti võtta. Selle oli ta tabanud täiesti juhuslikult ja ees, kuulidest tuiskavate mätaste vahel, kulkus robinal ründavaid vaenlasi. Osa neist heitis maha ega tõusnudki, käskudest hoolimata, mis selgesti küünini kostsid, osa aga püüdis tagasi küla poole pageda. Neid niitis Jurka oma Maksim'iga.

Siis kostis aga teiselt poolt võimas hurraa-karjumine. Lõhmus kargas lähima kuulipilduja laskeaugu juure ja vaatas välja.

„Sa tuline kurat! Poisid, oleme ümber haaratud,“ röökis ta. „Teine ahelik tuleb siit!“

Ropsuga oli Jurka seal ja pani korrasoleva kuulipilduja laulma. Lasknud läbi pool linti, kargas ta äkki püsti.

* „Kuulge, need on ju omad!“

„Mis sa jamad!“ müristas Lõhmus. „Mis kuradi omad? Pane tuli peale, muidu oleme läbi!“

Kõik mehed tulid rünnakul laskeaukude juure, kuid näha polnud enam midagi — ahelik oli maha heitnud.

„Ikka on omad,“ vaidles Jurka. „Nad on võsast väljunud ja võtnud liiga paremale, sattudes sel kombel veidi külje peale.“

Ja Jurka hüppas jällegi külapoolse kuulipilduja juure ning avas tule. Punaste ahelik aga ei mõtelnudki

enam kallaletungile. Eemal oli näha, kuidas üksikud pagevad kogud kadusid küla majade vahele.

Metsast, kust Lõhmus oli alanud pealetungi, kihutas kaks ratsameest, ja juba eemalt karjusid nad, et patarei on meie meeste poolt võetud.

Nüüd nähti ka teisel pool jällegi ahelikku tõusvat ja edasi tormavat. Ühtlasi oli ka selge, et need tööpoolest olid omad.

Lõhmus kargas nüüd kaeviku äärele ja peast mütsi rabades lehvitas sellega. Vastuseks aga hakkasid ta ümber kuulid vihisema. Kaeviku põhja tagasi hüpatas vandus ta:

„Säh sulle omad; annavad, kuradid, tina!“

Nüüd piiluti välja. Eksitust aga ei olnud, pealetungiv ahelik oli meie.

(Järgneb.)

Toimetusele saadetud Kirjandus

Soome kaitseliidu häälekandja: *Hakkapeliitta nr. 33 ja 34.*

Suomen Sotilas nr. 16/17.

Läti kaitseliidu häälekandja: *Aizsargs nr. 7/8.*

Leedu kaitseliidu häälekandja: *Trimitas nr. 33, 34 ja 35.* Poola kaitseliidu häälekandja: *Strzelec nr. 32, 33 ja 34.*

Tervis nr. 8.

Kotkas nr. 7/8.

Eesti Mets nr. 8.

Eesti Kirjandus nr. 8.

Eesti Statistika nr. 7/8.

Taluperenaine nr. 9.

Uus Talu nr. 8.

Eesti Naine nr. 9.

Kodu nr. 16.

Józef Pilsudski. Minu esimesed lahingud. Bernhard Linde toimetusel ilmuv sarja „Poola Biblioteek“ neljas anne. Bernhard Linde autoriseeritud tõlge poola keelest. 224 lhk., hind Kr. 3.40. Kirjastus „Varak“, Tallinnas.

Pole kaugeltki üldtuntud, et Poola vabariigi taaslooja marssal Józef Pilsudski oli ka suureandeline kirjanik, kelle kogutud teosed moodustavad alguskeeles mitu tugevat köidet. Marssal Pilsudski on meisterlik jutustaja, kes elavalt ja põnevalt oskab vesta oma kogemusriikka elu nähtustest. Asjailmunud „Minu esimesed lahingud“ pakuvad haaravaid kujutlusi kolmest lahingust, milles Poola legionäärid J. Pilsudski juhatusel sooritasid oma „ristimise tulega“. Otse romaaniilise põnevusega jutustab suur riigimees hädaohlikest ja paljudest koomilistest olukordadest, millesse sattus ta oma vägedega ja talle alluvad.

Bernhard Linde: Dr. Edvard Beneš. Tšehhoslovakkia vabariigi teise presidendi elu võitluses oma rahva iseseisvuse eest. 88 lhk., 17 pilti. Kirjastus „Varak“. Hind 90 senti.

Kokkuvõtlikult pakub B. Linde dr. Edvard Beneš'i eluloos haarava pildi, kuidas tšehhidele omase visadusega ja energiaga väikestest oludest suure tahtjõuga ja püsivusega ka kõige andekamaile tuleb end üles töötada. Selleks on Tšehhoslovakkia vabariigi teise presidenti elu niisama õilsaks näiteks kui oli

seda tšehhide president-vabastaja prof. T. G. Masaryk'i elulugugi, mis juba varem ilmus sama autori sulest. Ühtlasi pakub käesolev dr. Edv. Beneš'i elulugu, mis koosneb peamiselt oma rahva riikliku iseseisvuse saavutamise kirjeldusest, haaravaid kujutlusi sellest, kuidas sel Kesk-Euroopa kultuurrahval tuli oma tunnustamist nõutada samm-sammult.

Ungari. Koguteos. Toimetanud Bernhard Linde. Ühe kaardi, 110 sügavtrüki ja 10 tsinkograafilise pildiga. Teksti 114 lhk. Kolmevärviline litograafiline kaas. Kirjastus „Varaku“ väljaanne. Hind 3 kr.

See koguteos on ilmunud Soome-Ugri kongressiks, mis pakub meie hõimurahva kõrgest kultuurist täielise ülevaate, olles meie raamatuturul ühtlasi esimeseks raamatuks, mis Ungari kohta on ilmunud. Kahekümnes erikirjutuses on käsitletud kõiki Ungari elunähtusi, peamiselt kultuurialasid. Sama kirjastuse „Välisriikide“ sarja kuenda raamatuna on see rikkalikult sügavtrüki piltidega ja kolmevärvilise litograafiliselt valmistatud ilusa kaanega raamat kahtlemata kauneimad. Artiklid on peamiselt ungari eriteadlastelt. Eestlastest kirjutavad selles koguteoses: mag. A. Raun — „Ungari-Eesti keele- ja ajaloo võrdlusi ning hõimusuhteid“, Ernst Ross — „Jooni Ungari majandusest“, Ants Murakin — „Jooni Ungari kirjandusest kodu- ja välismaal“, Ada Koit — „Mälestushetki Debreceni suveülikoolist“ ja Bernhard Linde — „Ungari kirjandus eestikeelseis tõlkeis“. Tohiks olla huvitav, et me ungari kirjanduse tõlgete arvuga ületame soomlasigi.

K. Mikhla: Kirjanduslooline valimik III. Keskkooli III klassile. 365 lhk., hind Kr. 2.50. O.-ü. „Noor-Eesti Kirjastus“, Tartus, 1936. a.

E. Asson: Uldine Ajalugu: Ühes eesti ajalooa. Uusaeg. Keskkooli III klassi kursus, VII õppeaasta. 196 lhk., hind Kr. 2.25. O.-ü. „Noor-Eesti Kirjastus“ Tartus, 1936. a.

A. Perandi: Uutel Teedel. Matemaatika tööraamat algkoolidele. II õppeaasta. 160 lhk. Hind 1 kr. O.-ü. „Noor-Eesti Kirjastus“ Tartus, 1936. a.

Mag. Joh. Aavik: „Eesti õigekeelsuse õpik ja grammatika.“ 464+IX lehekülge. O.-ü. „Noor-Eesti Kirjastus“ 1936. a. Hind Kr. 5.—

Kaitseliitlasele

materjaali nägusaks vormiriietuseks leiate

A/s. „Tekla“

riidekauplustest

PEAKONTOR: TALLINN, Suur Karja 15
Kodukeskjaam tel. 448-18. Juhatus tel. 474-31

R I I D E A R I D :

TALLINN, Suur Karja 15	tel. 445-23
TALLINN, Pärnu 6 (Valli 10)	„ 468-02
HAAPSALU, Ehte 2	„ 1-57
KURESSAARE, Kauba 2	„ 72
MUSTVEE, Tartu 15	„ 62
NARVA, Peetri pl. 2	„ 2-38
PETSERI, Kaubarida 6/7	„ 1-17
PÄRNU, Laidoneri 6	„ 1-10
RAKVERE, Turuplats	„ 2-85
VALGA, Kesk 14	„ 26
VILJANDI, Tartu 6-a	„ 2-40
VÕRU, Jüri 5-a	„ 1-26

Müügil kindlate hindadega järgmiste kodumaa vabrikute kaubad:

**Balti Puuvilla Ketramise ja Kudumise Vabriku A/S-i
Kreenholmi Puuvillasaaduste Manufaktuuri O/Ü-se
Sindi Tekstiilvabrikute Ühisuse
O/Ü. Eesti Niidivabriku**

Jälgige uudisväljapanekuid meie kaupluste vaateakendel!